

KAJŠNA ZAŠČITA?

Nekaj se očitno premika v zvezi z dolgoletno zahtevo Slovencev v Italiji po pravičnem zaščitnem zakonu. Ob novih obljubah najvišjih italijanskih predstavnikov pa istočasno prihajajo nič kaj vzpodbudne vesti tako iz Rima kot iz Trsta.

Začnimo v Trstu. Deželni svet je prejšnji teden z večino zavrnil predlog gibanja Naprej Italija, da bi takoj začeli z obravnavo zakonskega predloga o zajamčenem zastopstvu Slovencev v deželnem svetu. Do junijskih volitev bo torej vprašanje težko prišlo na vrstni red. Ena izmed temeljnih zahtev sodobne zaščite ostaja neizpolnjena.

SPET ZAVRNJENO ZAJAMČENO ZASTOPSTVO

Nekateri so se obesili na dejstvo, da je predlog o zajamčenem zastopstvu predstavila Berlusconijsva stranka, ki se med razpravo o preosnovi deželnega volilnega zakona v tem ni ravno izkazala. Dejstvo pa je, da odobreni volilni zakon le nedoločno napoveduje posebna določila za izvolitev slovenskega zastopstva in da so svetovalci gibanja Naprej Italija edini predložili zadevni predlog, pri čemer so osvojili besedilo, ki ga je že novembra lani predložila deželni svetu v obliki peticije Slovenska skupnost.

Gre za besedilo, ki je zelo spoštljivo do političnega pluralizma v manjšini, saj ne daje prednosti ne narodni stranki ne slovenskim kandidatom na listah italijanskih strank. Po tej zamisli naj bi skupine od 500 do 700 slovenskih volivcev smele predlagati po enega slovenskega kandidata. Vsi tako predlagani slovenski kandidati, očitno izbrani po različnih idejnih, zemljepisnih ali drugih vidikih, bi se potem avtomatično znašli na skupnem seznamu v vseh okrožjih. Volivci bi izbirali s preferenčnim glasom, v skladu pač s svojimi pogledi. Če bi taka sicer neobičajna lista ne mogla izvoliti nobenega svetovalca, bi bil po zakonu izvoljen vsaj tisti, ki bi zbral največ preferenc. Tudi ta predlog pa ni bil pogodu večini političnih sil in tudi ne vodilnim Slovincem v vsdržavnih strankah.

SNOVANJE ZAŠČITNEGA ZAKONA

Prejšnji teden je bil na obisku v Ljubljani, potem pa na srečanju s slovenskim in madžarskim kolegom na Brdu italijanski zunanji minister Dini. Z gostitelji je razpravljal tudi o položaju Slovencev v Italiji in Italijanov v Sloveniji. Med drugim je dejal, da Italija želi, da bi snujoči se zaščitni zakon zadovoljil slovensko manjšino. Z njim naj bi se rešila vsa vprašanja, ki so ji pri srcu. Glede vsebine pa naj bi ohranil osnovne značilnosti besedila, ki ga je pripravila sama manjšina.

Uradnih podatkov o točki, do katere je prišel zakonodajni postopek v Rimu, še ni. Marsikaj pa se šušlja. Najprej je treba ugotoviti, da so politične sile, ki vodijo parlament in vlado, v veliki zamudi. Zakonodajna doba se je začela že aprila 1996 in pred parlamentom so zdaj dolgotrajne ter zahtevne razprave o ustavnih preosnovah.

/ STRAN 2

IVO JEVIKAR

02 MILAN KUČAN O ZAŠČITNEM ZAKONU

„Kómu da véruješ naj, poslušaj me: véruj življenju; ono, prijatelj, uči bolje od knjig in besed.“

(J.W. GOETHE)

8. FEBRUAR / DAN SLOVENSKE KULTURE V GORICI

PREŠEREN ZA DANES

JURIJ PALJK

Spoštovane gospe, spoštovani gospodje, mladi, spoštovani vsi zbrani, ki se vam vsem iskreno zahvaljujem, da ste nocoj prišli na osrednjo Prešernovo proslavo, kot radi imenujemo naš slovenski praznik kulture.

Spominjam se, da sem pred približno dvajsetimi leti napisal zafrkljivo pesem o Prešernovi proslavi in proslavah nasploh v Trstu, ko sem prišel sem živeti. "Na, pa imaš," sem si rekel, ko so me organizatorji naprosili za nekaj vljudnostnih besed in kako misel ob slovenskem kulturnem prazniku.

In vendar moram reči, da imam rad Prešernovo proslavo, na katero sem se sicer res navadil že v šoli, jo kasneje tudi malce mladostniško zviška gledal, vzljubil pa šele tu v zamejstvu, kjer sem našel drugi dom. Najbrž se to malce čudno sliši, ko pa vendar vsi vemo, da si večkrat med seboj govorimo, kako brez zvezde da so naše proslave in Prešernova še posebno. Vendar pa vsi na tihem vemo, da ni tako. Čeprav je res, da včasih tudi praznik kulture lahko postane običajna in čisto življenjsko prozaična stvar, se vendar radi zberemo na Prešernovi proslavi, saj je to dan, ko pozabimo na stvari, ki nas ločujejo, razdvajajo, in se zberemo okrog stvari, ki nas vežejo, delajo enotne v enem pogledu in predvsem v ljubezni do lastnega naroda, lastnega jezika, lastne zgodovine in naše kulture. Na nas pa je, da damo vsako leto znova nov pomen našemu kulturnemu prazniku.

Mislím, da se vsega ne da razložiti z razumom, da se sploh ne more vsega razlagati. Prepričan sem, da se ne da razložiti naše navezanosti na slovenski jezik, da se razumsko ne da razlagati upora na-

ših prednikov v fašizmu in zmage nad njim, da se ne more samo z razumom razložiti našega vsakdanjega vztrajanja na tem koščku zemlje in niti ne naše navezanosti na naše korenine; prepričan sem, da se ne da razložiti veliko stvari, na katere smo lahko ponosni, med njimi je gotovo tudi naša kultura. Ljudje smo namreč bitja, ki se razlikujejo od živali predvsem zaradi naše navezanosti na simbole in zavezanosti njim. Za vsakega Slovence je eden takih simbolov gotovo France Prešeren, pa čeprav najbrž niti eden izmed nas ne bi hotel prehoditi njegove trpljenja polne življenjske poti. Ni ga namreč med nami, ki ne bi poznal vsaj ene njegove globoke in lepe pesmi, bil še posebno navezan na katero od njih. Prešeren nam je podaril slovenski jezik in nam pokazal, da je to jezik, v katerem lahko izrazi najgloblja človeška čustva in misli, da se v njem da povedati vse tisto, kar se da v jezikih večjih narodov. Ne da jezika prej Slovenci nismo imeli, saj smo vendar eden prvih narodov, ki je imel prevod Svetega pisma v materin jezik, le tako lepo govoriti, tako lepo pisati Slovenci pred Prešernom nismo znali in niti vedeli ne, da se to v slovenskem jeziku da. Tudi zato smo se zbrali nocoj. Da se spomnimo pesnika, ki nam je pokazal, kako smo zmožni tudi Slovenci priti na Olimp, v družbo izbranih, in tudi zato, da se zamislimo v naše vsakodnevno nehanje pri nas.

Najbrž bi bilo sedaj lepo naštevati, čisto po kranjsko, česa vsega nismo Slovenci v Italiji v minulemu letu naredili, a tega jaz ne bom počel. Od vedno se mi je upiralo prav pritlehno majhno in obupno jalovo sektašenje med nami, ko je nekdo za nekoga klerikalec in fašist in ta za drugega rdeči komunist, oba pa za tretjega bedaka. Nikdar nisem

FOTO RUMBACA

razumel, kako je možno, da se danes med sabo še vedno delimo in to po kranjskih vzorcih, ki so sicer nam Primorcem običajno tuji, saj vendar pri nas nimamo megle in tudi dolge zime ne, ki bi nas silila v zatohle in zaprte prostore, v zameno pa imamo morje, ki pomeni širino, in burjo, za katero vemo, da imenitno prezračí vsako, še tako zatoхло stanovanje in hišo, le vrata in okna je potrebno od časa do časa na stečaj odpreti.

Ja, odpreti se!

Seveda ne tako, da bom s svojo odprtostjo pozabil na svoje korenine in sosedu ponujal vse svoje imetje, svoje bisere na dlani, ta pa se zanje niti zmenil ne bo, če ne bo nanje že ravno pljuval. Zave-

zanost slovenstvu še ne pomeni, da moram ostati na okopih in braniti svoje dragoceno imetje in vanj ne spusti ti nikogar. Kot tudi ne pomeni, da mi mora biti vseeno, če mi sosed hodi po imetju, ga ne spoštuje in mene tudi ne, kot ne mojega jezika in ne moje kulture.

Danes se veliko govori o multikulturalnosti in podobnih rečeh, ki se predvsem strašno lepo slišijo. Če pa se tega ne živi, je to tako prazno, kot votlo zazveni ploskanje z eno roko. Največkrat gre pri teh stvarih zares za ploskanje z eno roko. Ena roka ploska, druge pa ni in zato prva vedno maha nekam v prazno. Nekam mučno tiho vse skupaj zveni.

STRAN 3

03 Erik Dolhar NAGOVOR MIROSLAVA KOŠUTE V TRSTU

04 Zvone Štrubelj / pogovor ŠKOF EVGEN RAVIGNANI

06 Marko Vuk DRAGOCENE BIBLIJE V ROŽACU

06 Davorin Devetak OB PRIKAZU FILMOV ČRNEGA VALA

07 Gorazd Bajc ALEKSIJ KALC O SELITVENIH GIBANJH

09 Ivan Žerjal DAN SLOVENSKE KULTURE V DSI

10 Danijel Devetak GORIŠKI POKLON SLOVENSKE KULTURI

15 50-LETNICA ŠTANDREŠKE JUVENTINE

16 Miro Oppelt PREDRZNE IGRE

16 pod drobnogledom OČKA, KJE SI?

POZIV VERNIKOM

PRISPEVAJMO ZA GRADNJO NOVIH PROSTOROV ŠKOFIJSKE GIMNAZIJE V VIPAVI!

Med poukom v Škofijski gimnaziji

Škofijski ordinariat v Kopru je izdal zloženko, ki vsebuje in pojasnjuje podrobnosti o gradnji novih prostorov Škofijske gimnazije v Vipavi. Začetek gradnje napovedujejo za letošnji pomlad. V zloženki je zapisano, da so odločitve za gradnjo novih prostorov gimnazije narekemale sedanje težave. "Potrebujemo šolske prostore po standardih in normativih, ki jih predpisuje državna zakonodaja. V sedanjih prostorih Škofijske gimnazije in Malega semenišča bomo uredili dijaški dom za dijake iz oddaljenih krajev."

Za gradnjo v Vipavi so se odločili, ker je Vipava geografsko središče koprške škofije. Tradicija, ki jo je ustvarilo Malo semenišče, je dobra osnova, na kateri lahko gradimo naprej. "Okolje in ljudje v Vipavski dolini so bili vedno in so tudi sedaj naklonjeni

teji ustanovi." V besedilu je tudi poudarjeno, "da vsi, ki se zavedamo resnosti vzgojnega dela in težav, ki to delo spremljajo, čutimo, da brez dobre vzgoje mladih ne bo dobre prihodnosti niti zanje niti za našo družbo. Škofijska gimnazija želi mladim in njihovim družinam pomagati do dobre izobrazbe pa tudi do plemenite vzgoje na temelju krščanskih vrednot." Napor pa so vezani tudi z velikimi finančnimi sredstvi. Vsi kristjani in dobro misleči ljudje so zato vabljeni, da se po svojih močeh pridružijo tem naporom. Svoje darove za gradnjo lahko prinesejo osebno, jih oddajo domačemu duhovniku ali nakažejo na naslov: Malo semenišče Vipava, ŽR: 52000-621-16, namen nakazila "dar za gradnjo"; klicna številka: 05-1441116-6674/98.

M.

PO PREVODU SV. PISMA V FURLANŠČINO

FURLANI PO SLEDEH SV. CIRILA IN METODA

Vesoljna Cerkev obhaja 14. februarja praznik svetih bratov Cirila in Metoda, ker je na ta dan leta 869 v Rimu umrl sv. Ciril. Ko so 16. januarja v Vidmu odprli mednarodni kongres Sv. pisma, prevedenega v furlanski jezik, je urednik videmskega tednika *Vita Cattolica* Duilio Corgnali dejal: "Prevod Sv. pisma je za Furlane dogodek velikega veselja,

ki gotovo ni nič manjše, kot so ga občutili Slovani, ko sta sveta brata prevedla liturgične knjige v njihov jezik." Srečanja se je udeležil tudi kardinal Poupard, ki vodi Papeški svet za kulturo. Kardinal je zatrdil: "Oznanjati evangelij vsem narodom je poslanstvo Cerkve od prvih Binkošti dalje. S tem Cerkev začenja dialog z različnimi kulturami, ki

(TONE KRALJ)

STATI IN OBSTATI (20)

OTMAR ČRNILOGAR

"TE NIHČE NI OBSODIL?"

Razgaliti se pred drugim ni prijetno ne temu ne onemu. Zato imamo na plažah kabine, po cerkvah pa spovednice. Le da v spovednico stopi bolan, v kabino zdrav. Trije so namreč kraji na tem svetu, kjer nima smisla iskati kaj dobrega: v bolnišnici srečujemo samo bolno revščino, na sodišču poslušamo skregane in v spovednici ne slišimo nič lepega. Pa so vse te tri ustanove omerjene prav po človeku: ta zbolji, ta išče pravico, oni greši. Povsod se ljudje skušajo zopet postaviti na noge. In povsod se morajo najprej razgaliti. Toda pred drugim odgrinjati svoje slabosti zahteva močno, avguštinovsko srce. Zato nič čudnega, če tistih velikih grešnikov zlepa ni v cerkveno kabino. Tudi javno grešnico so morali farizeji privleči do Jezusa. Ni prišla sama od sebe.

KORAK, DVA V PRETEKLOST!

Velika antična grška kultura je vedela za kesanje, a za

odpuščanje ne. Oidipos se je pokesal, da je ponevedoma očeta Lajosa ubil in se z materjo Jokasto poročil. Toda ves njegov kes in pokora, ki si jo je sam naložil, nista zalegla; ostal je frnikola v igri bogov. Recimo temu usoda. Oidipos ni videl možnosti, da bi se kakor David pokesal, in še manj, da bi od katerega od neštetihih grških bogov odpuščanje izmolil. Ne Zevs, ta olimpijski babjek, marveč Ate, resnoba na bogovska dama, ki ni bivala na Olimpu, ta je pri Oidipu naredila red po načelu zob za zob. Antični Grk zato ni niti pomislil, da bi mu krivdo kdo odpustil; upal je lahko kvečjemu na poravnavo pred poravnalnim svetom: sosedu, s katerim je bil skregan, je lahko rekel "oprosti, pozabi". Dlje pa ni prišel; kakšnega transcendentnega odpuščanja ni dobil. Ostal je frnikola v rokah bogov.

Odpuščanje je novost Stare zaveze, novost človekovega Stvarnika, ki se je voljan pogajati in se pobotati s človekom. Abraham se je za Sodomo in Gomoro pogajal z Jah-

vejem in ta bi mestoma prizanesel, ko bi bilo v njiju 50, 45, 40, 30, 20 ali vsaj 10 pravičnih. A jih očitno niti deset ni bilo, po pet v vsakem mestu. In šele tedaj se je pogajanje končalo. Pa ni pogajanje prekinil Bog, ampak je obupal pogajalec Abraham. Šele tedaj je sledila kazen. Oidipos te možnosti ni imel. Sodoma pa jo je imela, a je odpuščanje zavrnila in krivdo tudi poravnala. Oidipu greha skoraj ne bi mogli očitati, saj je ravnal iz nevednosti, David pa je grešil premišljeno. Greh je celo načrtoval. Vendar Oidipu veliki Ajshilov um ni znal dati odpuščanja, medtem ko je David imel to srečo. Kesanje je upošteval Jahve, grška Ate ne. In ko je David "odstranil" Urijaja, ko se je "polastil" Betšebe, ko mu je iz prešuštovanja rojeni prvi sin umrl, je zapel spokorni (51.) psalm, ki veže že skozi tri tisočletja med ljudi, ki grešimo, a tudi iščemo odpuščanja:

Izkaži mi milost, o Bog, po svoji dobroti, / po obilnosti svojega usmiljenja izbriši moje pregrehe.

Davidu je bilo odpuščeno, Oidipu ne, čeprav je bil greh obeh na las podoben.

DALJE

se z njimi srečuje. Pri tem ima vedno pred očmi skrb, da išče sožitje med vesoljnostjo evangelija, stanjem kulture in jezika vsakega naroda. "Oglejski patriarh," je nadaljeval kardinal, "se je moral že zelo zgodaj srečevati s problemom: srečanje Božje besede z različnimi narodi, različnimi glede kulture in jezika, saj je ravno Furlanija križišče, kjer se srečujejo tri glavne jezikovne skupnosti v Evropi, germanska, latinska in slovanska... Nikdar ne smemo odtrgati evangeljskega sporočila od kultur, katerim se oznanja. Na ta način je krščanstvo, ker je spoštovalo posamezne narodne vrednote, postalo ognjišče tiste kulturne enotnosti, brez katere bi evropski narodi ne mogli biti to, kar so. Ko je krščanstvo postavilo temelje skupni evropski civilizaciji, je zato obnem potrdjevalo identiteto posameznih narodov."

Nadškof Battisti je pristavil: "Želeli bi, da bi od tega mednarodnega srečanja izšlo sporočilo: Evropa, skupna hiša narodov, bo imela prihodnost, če bodo šli v obtok ne samo skupno tržišče in skupna valuta iz Maastrichta, temveč - in rekel bi predvsem - evangeljske vrednote, ki so jo naredile za svetilnik civilizacije." Torej ne multikulturalnost, temveč skupnost evangeljskih vrednot.

KH

SVETNIK TEDNA

18. FEBRUAR

SILVESTER ČUK

SIMEON JERUZALEMSKI

Simeona, drugega škofa v Jeruzalemu, mnogi razlagalci Svetega pisma enačijo s Simonom Gorečnikom ali Zelotom, rodnim bratom Juda Tadeja. Oba sta bila Jezusova bratranca, kajti njun oče Kleopa ali Alfej naj bi bil brat svetega Jožefa. Oba je Jezus poklical v zbor svojih dvanajstih apostolov. V evangelijih se ta sveti mož imenuje Simon, v Evzehijevi Zgodovini in v rimskem martirologiju pa Simeon.

Vse, kar vemo o drugem jeruzalemskem škofu Simeonu - je zapisal Janez Evangelist Zorè v Življenju svetnikov, ki je v snopičih izhajalo pri Mohorjevi družbi od leta 1919 do 1940, je zaradi vojne ostalo nedokončano - nam je sporočil starokrščanski pisatelj Hégezipe, ki je živel v drugem stoletju. Kar pripoveduje, je lahko zvedel od starejših jeruzalemskih kristjanov. Bil je krščen Jud, doma morda prav iz Jeruzalema. Okrog leta 160 je Hegezipe potoval v Rim, da bi natančno spoznal, kaj uči rimska Cerkev, ker so na Vzhodu vstajali vedno novi krivoverci. Ko se je vrnil v Palestino, je zoper krivoverske gnostike napisal pet knjig, ki pa so se izgubile. Dragoceni drobci so se ohranili, ker jih je Evzebij iz Cezareje, "oče cerkvene zgodovine", vključil v svojo Cerkveno zgodovino. Med temi drobci je tudi poročilo o svetem Simeonu Jeruzalemskem.

Po mučeniški smrti apostola Jakoba mlajšega leta 63 je bil namesto njega za jeruzalemskega škofa soglasno izvoljen njegov brat Simeon. To je nekega častihlepneža, ki je upal, da sam postane škof v Jeruzalemu, tako užalilo, da je izstopil iz krščanske občine. Bil je prvi razkolnik, kar jih pozna cerkvena zgodovina. Za sabo je potegnil še nekatere druge kristjane iz judovstva. Ločini, ki je o Jezusu verovala samo to, da je obljubljeni judovski Mesija, so dali ime ebioniti (Zorè jih po slovensko imenuje "beračoni", ker je bila njihova vera o Jezusu tako "siromašna"). Ko so se leta 66 Judje uprli Rimljanom, da bi se otresli njihovega jarma, je rimski cesar Neron poslal v Palestino svojega vojskovođa Vespazijana, da upor zatre. Oblegal je Jeruzalem, ki je padel pod njegovim naslednikom Titom leta 70. Mesto je bilo do tal porušeno, veliko ljudi pobitih. Škof Simeon se je ob prihodu rimske vojske spomnil Jezusovih besed: "Ko boste videli, da so vojske obkolile Jeruzalem, tedaj vedite, da je blizu njegovo opustošenje. Takrat naj bežijo v hribe tisti, ki so v Judeji; in tisti, ki so v mestu, naj grede ven." Jeruzalemski kristjani so se s svojim škofom pravočasno umaknili v hribe onstran Jordana, v mestece Pela. Ni znano, koliko časa so tam ostali.

Rimski cesar Trajan (vladal je v letih 98-117) je izdal odlok, da kristjanov sicer ni treba iskati, da bi jih kaznovali, ker se ne držijo državne vere; toda če jih kdo zatoži in se dokaže, da so kristjani, morajo biti kaznovani. Sovražni krivoverci so Simeona zatožili rimskim oblastem, da je Davidov potomec in kristjan. Sveti škof je bil tedaj star že sto dvajset let. Ko so ga zaslišali, je neustrašno izpovedal svojo vero v Kristusa. Ko tudi po raznih mučenjih ni odpadel, ga je cesarski namestnik ukazal pribiti na križ. Tako je Simeon umrl kot njegov božji sorodnik. To je bilo leta 107.

ROMANJE V SVETO DEŽELO

Z NOVIM GLASOM NA OLJČNO NEDELJO V JERUZALEM

VABIMO VAS NA IZREDNO POTOVANJE V SVETO DEŽELO, KI GA V PRIPRAVI NA VELIKO NOČ ORGANIZIRAMO OD 3. DO 10. APRILA 1998.

Romanje predvideva obisk najvažnejših krajev iz Kristusovega življenja: Jeruzalem, Betlehem, Mrtvo morje, Jeriha, pot ob reki Jordan do Genezareškega jezera, Nazaret.

Odhod z letalom z veronskega letališča v Tel Aviv. Preskrbljen je avtobusni prevoz Trst - Gorica - Verona.

Cena potovanja 1.650.000 lir, akontacija ob vpisu 400.000 lir. Rok vpisa do zasedbe mest.

Podrobnejše informacije in program potovanja dobite na naši upravi.

5

ČETRTEK
12. FEBRUARJA
1998

BRANKO MARUŠIČ ŠESTDESETLETNIK

V sredo, 4. februarja, je obhajal šestdesetletnico rojstva znani primorski zgodovinar in publicist dr. Branko Marušič, doma iz Solkana. Ob tej priložnosti so se ga s skromno, a intimno občuteno slovesnostjo spomnili v Goriškem muzeju na gradu Kromberk, torej v ustanovi, ki jo je vodil dolgo vrsto let ter ji po svojih zamislih dal značilen pečat, ki ga ohranja še danes.

Branko Marušič je že dobro desetletje zunaj muzejskega dela, saj deluje sedaj v novogoriški enoti Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU oziroma v Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa kot višji znanstveni svetnik. V slovenskem zgodovinsko-pisju se je uveljavil kot temeljit preučevalec narodnega in političnega gibanja goriških Slovencev od srede 19.

stoletja do prve svetovne vojne, natančno preučuje slovensko-italijanske odnose v polpretekli in novejši zgodovini, je tudi član slovensko-italijanske medvladne zgodovinske komisije, ki razčiščuje pereča in občutljiva mednacionalna vprašanja zlasti v tem stoletju. Tu v Gorici je poznan kot dolgoleten ploden sodelavec *Primorskega slovenskega biografskega leksikona*, za katerega je napisal vrsto gesel; pri njem je pomagal z novimi zamislimi, iskanjem novih sodelavcev in že v časih, ki temu niso bili naklonjeni, vplival, da je bil enakopravno sprejet v slovenski javnosti v

FOTO BUMBACA

matični domovini in se je končno uveljavil tudi na osrednjem knjižnem trgu, tako da z njim razpolagajo mnoge pomembne ustanove tudi v Sloveniji. Seveda Marušičeva pomoč Goriški Mohorjevi družbi ni samo v tem, saj skoraj vsako leto poskrbi za kak strokovni članek v njenem kalendarju, s svojimi nasveti pa je dragocen sodelavec zlasti pri zbirki *Naše korenine*.

Dr. Marušiču želimo ob jubileju predvsem zdravja in moči, da bi še dolgo odstiral neznanke iz primorske preteklosti!

MV

SVETO PISMO - NEIZČRPNO VERSKO IN KULTURNO SPOROČILO

MARKO VUK

Kot je Novi glas že kratko poročal, je še do nedelje, 15. t.m., v opatiji v Rožacu na ogled zanimiva razstava o Svetem pismu. Pobuda se vključuje v niz manifestacij, ki že od konca lanskega leta potekajo ob izrednem dogodku, namreč prevodu celotnega Svetega pisma v furlanščino. V tem okviru je 16. in 17. januarja letos na videmskem gradu potekalo mednarodno znanstveno srečanje z naslovom "Biblija, ljudstva in jezik".

Strokovnjaki in poznavalci iz Furlanije-Juljske krajine, zlasti je to prof. Rinaldo Fabris iz Vidma, so se odločili, da na enem mestu razstavijo dragocene primerke "knjige vseh knjig", hranjene na področju štirih pokrajin oz. škofij, tj. v tržaški, goriški, videmski in pordenonski. Odločili so se za razstaveni prostor v rožaki opatiji, ki je s to pobudo resnično na novo "zadiahala" in se izkazala kot privilegirani kraj za obujanje krščanskih starosvetnosti, aktualnih tudi v današnjem času. In prav to poslanstvo bo tudi v bodoče, tako smo prepričani, določalo nadaljnjo usodo te častiljive srednjeveške ustanove. Razstava o Svetem pismu v Rožacu je postavljena v dveh prostorih. V pregrajenih stranskih ladjah starodavne romanske samostanske cerkve, zgrajene v 11. stoletju, so bili v zavarovanih vitrinah na ogled najdragocenejši primerki Svetega pisma, tisti iz srednjega veka še pisani na roko na pergament, med njimi pa smo lahko ločili krščanske variante Vulgate ali pa hebrejske biblične rokopise. Pozoren obiskovalec je poleg ogledovanja be-

Izvod
Dalmatinove
Biblije iz
leta 1584

sedil še dodatno užival ob slikanih večbarvnih rokopisnih miniaturah.

Prelom v razširjanju Svetega pisma je gotovo pomenila iznajdba tiska ob koncu 15. stoletja. To je tudi čas, ko so posamične odlomke ali kar celotno besedilo začeli prevajati v ljudske jezike, med prvimi v italijanščino, zelo zgodaj, sredi 16. stoletja, tudi v slovenščino. In res, na častnem mestu lahko vidimo tudi Dalmatinovo Biblijo iz leta 1584, ki jo hrani Škofijski ordinariat v Trstu. Prava posebnost in poslastica pri tiskanih Biblijah iz 15., 16. in 17. stoletja pa so ilustracije, izdelane v tehniki lesoreza, podobne tistim, kakršne srečamo tudi pri Dalmatinovi Bibliji. Pomenijo namreč izreden umetnostni dokument, koristen za poznavanje stilnega razvoja, še važnejša pa je njihova verska in poučna funkcija, saj s svojo ikonografijo pričajo o tedanjih verskih, teoloških in kulturnih predstavah. Ponuja se mikavna teza, v kakšni meri je tovrstno likovno gradivo iz tiskanih knjig vplivalo na tedanje slikarstvo, zlasti stensko, v našem prostoru; kot nam je znano, so nekatere raziskave v tej smeri

že bile opravljene, a še terjajo nadaljnje poglobitve.

Razstava se nadaljuje v dodatnem razstavnem prostoru v manjši dvorani ob južnem krilu samostanskega križnega hodnika. Tu si obiskovalci lahko ogledajo sodoben video prikaz, izredno zanimiva pa je v tem prostoru tudi razstava Svetih pisem, natisnjenih v današnjem času. Vrstijo se tako pred nami romanski, germanski, slovanski jeziki, pa tisti največji iz Azije, kot sta npr. kitajski in japonski, presenetljivo številni prevodi so v različne afriške jezike, s svojimi prevodi razpolagajo tudi najmanjši evropski narodi in nekatere jezikovne manjšine, posebnost je seveda najnovejši furlanski prevod.

Organizatorjem razstave gredo vse naše čestitke za to pobudo, tudi zaradi tega, ker so besedne razlage natisnjene v štirih jezikih: italijanščini, furlanščini, slovenščini in nemščini. S tem so dokazali, da v pravi luči razumejo svetopisemsko binkošno skrivnost, v duhu nekdanje oglejske tradicije spoštovanja različnih narodov in kultur.

DEVETI ALPE ADRIA FILM FESTIVAL

Tržaški festival Alpe Adria Kinema se je upravičeno spomnil na pred kratkim umrlega režiserja Vuka Babiča (na sliki) s projekcijo njegovega celovečerca *Breme-Teher* in igrivega *Srečanja v Trstu*. Srbski kozmopolit je bil dejaven v okviru jugoslovanskega črnega filma 60. in 70. let, a kasneje se je udomačil pri nas in mnogo pomagal kritiku Sergiju Grmeku pri zamisli in realizaciji retrospektive o tem.

V oklepaju pa lahko žal ugotovimo, da niso v Trstu obeležili nepričakovanega odhoda drugega pomenljivega opazovalca slovenskega in jugoslovanskega filma - Darka Bratine. Če je tržaški festival nastal s takšno vsebino in pozornostjo za vse, kar je filmskega v osrčju Srednje Evrope, je tudi zavoljo vizije o pluralni medijski bogatosti tega prostora in monitoraže, ki jo je Bratina začel z goriškim Kinoateljstvom in Film Video Monitorjem. O vrednotenju in utemeljitev slovenskega filma je bil prvi korak na poti odpiranja in širitve perspektive na druge "odmaknjene" ali "odročne" kinematografije tega prostora.

S tržaško retrospektivo smo dobili potrditev, da je jugoslovanski črni film, naj si bo srbski ali iz drugih nacionalnih sredin, pomenil prevetritev ne le v tedanji proizvodnji, ampak tudi v širšem kulturno-političnem okviru. Novi filmski val se je podobno kot drugje v Evropi in izven nje pojavil z nekaterimi skupnimi in drugimi svojimi značilnostmi.

Mladi filmarji z različnimi, ne vedno filmskimi formacijami, so prvič posneli in uprizorili prepovedane, neznane, intimne in neherojske teme. Povezali so erotično življenjskost ali bivanjsko stisko s politično in družbeno kritiko. Mislim npr. na "srbska" dela Žike Pavloviča, ki smo jih lahko videli v

NEKAJ MISLI OB PRIKAZU FILMOV JUGOSLOVANSKEGA ČRNEGA VALA V TRSTU

DAVORIN DEVETAK

Trstu, *Sovražnik*, *Prebujanje podgan*, *Ko bom mrtev in bel*, ali Dušana Makavejeva (*Ljubezenski slučaj*), na Slovenca Matjaža Klopčiča (*Zgodba, ki je ni in Na papirnatih avionih*), kjer se Dostojevskij prepleta s francosko *nouvelle vague*, psihologija in kriminologija z eksistencializmom.

Nekateri so nadaljevali s tradicijo žanrske dramaturgije, naj si bo v kamuflaži partizanskega filma (Puriša, Dorđević *Tri*, Jane Kavčič *Akcija*) ali ljubezenske drame (Boštjan Hladnik, *Ples v dežju*). Drugi pa so, zlasti na začetku 70. let, skovali nove izrazne ali umetniške modele, ki so fiksijo povezovali z ironično ali nadrealno montažo vložkov dokumentarnih filmov in drugega gradiva, z nedvomno izrazno učinkovitostjo in kritično razdiralnostjo. Željimir Žilnik je s prvencem *Zgodnja dela* dokumentiral idejno kontestacijo - vrenje mladih Srbov leta 1968. Makavejev je to storil z že omenjenim naslovom in še bolj z *WR* ali *Misterij organizma*, kjer je uporabil učinkovite vložke in citate od Wilhelma Reicha do erotičnih posnetkov nemega filma iz Jugoslovanske kinoteke. Lazar Stojanović pa je s svojim šokantnim *Plastičnim Isusom* zmontiral tipično 68-evsko uštekano "underground" storijo z izredno bogatim in kritičnim dokumentarnim gradivom, z vložki posnetkov o Titu, Stalinu, Jasenovcu itd., za kar je bil obsoben na dve leti zapora, film pa na dve desetletja "bunkerja".

Dvorski kritiki in cenzorji so od vsega začetka etiketirali to drzno in pogumno proizvodnjo kot "črno", češ da postavlja v ospredje negativne, temne lise in protislovja režima, ki je na Zahodu slovel po svojem "človeškem licu". Krivično ožigosanje je doseglo nasprotni učinek, podobno kot pri italijanskem neorealizmu, ko se je obtožba uradne oblasti, da De Sica in Rossellini pereta umazano perilo zunaj, namesto doma, sprevrgla v priznanje. Tako so bili tudi filmi omenjenih avtorjev uspešni doma, ko niso bili prepovedani, in so dosegli priznanja tudi na tujem.

V zelo bogati beri 21 programov je Grmek strpal znane naslove, a tudi kratkometražne in prepovedane filme, ki so bili v bunkerju do pred kratkim, ali še nikoli prikazano gradivo, ki ga je našel v montažnih skladiščih filmskih ateljev. Dopolnil je programe izvernih filmov z nekaterimi propedeutskimi oddajami, npr. s posebno številko *Povečave o črnem filmu*, ki jo je Majda Širca pripravila za prvi integralni ogled Čengićevega *Slike iz življenja udarnikov* po TV Slovenija lani. Širca dokumentira s citati del in posnetki razburkanih tiskovnih konferenc s puljskega festivala takratnega "duha časa" in bogatost črnega srbskega, slovenskega in bosanskega filma. Oddajo bogatita pogovora z Žilnikom in bosanskim režiserjem Bato Čengićem v "sforjevem" Sarajevu.

ostala nedorečena, se ni odzvala izzivu o potrebi po skupnem razmišljanju, s tržaškega privilegirane zornega kota, o dediščini in bodočnosti do pred kratkim skupne kulture in medijev.

Dejstvo je, da se slovenski izobraženci otepajo kot mačka vrele kaše vsakega soočanja o tem, kar jih lahko kakorkoli navezuje na Balkan. To je nerazumljivo in jalovo, saj so slovenski filmi Srba Živojina Pavloviča, ki smo jih lahko občudovali tudi v Trstu, *Rdeče klasje* in *Let mrtve ptice*, med najlepšimi in pristnimi slovenskimi filmskimi stvaritvami. Tudi prvenec Karpa Godine *Splav meduze*, ki je obenem slovenski in jugoslovanski, je eden od najlepših filmov o evropskih umetniških avantgardah tega stoletja.

Kulturno samobitnost gradimo na odpiranju in neznanikanju bogastva iz preteklosti, čeravno nas to lahko razdvaja in imamo do tega konfliktno odnose. To velja tudi za provincialno ozkosrčnost tako velikih kot malih narodov. Ob retrospektivi je nekaj uglebnih italijanskih filmskih zgodovinarjev priznalo evropsko težo in razsežnost estetskega gibanja in dobe črnega vala, a večina njih, da ne govorimo o kritikih in časnarjih, se ni udeležila tržaškega pregleda. Mi, ujeti v dva svetova, občutimo dvakratno negotovnost ob pomanjkanju pravega vrednotenja in ob nekoriščenju tako dragocene ponudbe.

OBČINA DEVIN - NABREŽINA

ODLAGALIŠČE AZBESTA IN REGULACIJSKI NAČRT V SREDIŠČU POZORNOSTI

ERIK DOLHAR

Opozicija v občinskem svetu je pretekli teden odločno zahtevala od župana Marina Voccija, naj prekliče sklep o odprtju odlagališča odpadkov, ki vsebujejo azbest, v kamnolomu med Križem in Nabrežino...

Polemično noto o tem vprašanju sta izdala "Lista 2000" in Nacionalno zavezništvo. "Lista 2000", v imenu katere sta podala izjavo Giorgio Ret in Mario Martini, meni, da ima omenjeni sklep občinskega sveta številne formalne in vsebinske pomanjkljivosti. "O zadevi uprava župana Voccija ni predhodno seznanila načelnikov skupin. Ker pa gre za škodljive odpadke, bi morala pokrajina za odprtje odlagališča vprašati za mnenje pristojne deželne urade in ne občinsko upravo. Končno pa odobreni sklep ne omenja azbesta, temveč le splošne

strukture v železobetonu." Ret in Martini grajata tudi vsebino spornega odloka, proti kateremu so glasovali vsi svetovalci opozicije in predstavnik Slovenske skupnosti Viktor Tance. "Lista 2000" želi poznati ceno kubičnega metra odlaganih odpadkov, saj se govori celo o vsoti štirih milijonov lir za kubični meter. Če bo občina vztrajala pri odprtju odlagališča, bo to po mnenju Reta in Martinija povzročilo velika škoda krajevni skupnosti, zato so zahteve za preklic sklepa še kako upravičene.

Nacionalno zavezništvo medtem pozdravlja "pogumno stališče zastopnika SSK Tanceta, ki je glasoval proti sklepu, čeprav pripada koaliciji, ki podpira župana. S tem zadržanjem je Tance dejansko tolmačil mnenje slovenske narodnostne skupnosti v občini in zato tudi glasoval proti sklepu, ki ga je predlagala večinska koalicija."

Dne 2. februarja pa je občinski odbor imel tiskovno konferenco v Ribiškem naselju, na kateri sta spregovorila oblikovalca novega občinskega regulacijskega načrta, arh. Edoardo Salzano in Luigi Scano. Oba sta doma iz Benetk. Občinski odbor je zagotovil, da bo vsebinsko dopolnil urbanistični načrt, potem ko ga bo odobrila deželna uprava. Popravki in dopolnila zadevajo predvsem kmetijsko področje, o razvoju katerega se je odbor pogovarjal tako z Zvezo neposrednih obdelovalcev kot s Kmečko zvezo (pripombe ZNO objavljamo na gospodarski strani, op. pis.). Odbor bo po objavi novega regulacijskega načrta v Deželnem vestniku (verjetno konec meseca) predložil svoje popravke načrtu, kar bodo v roku 30 dni lahko naredili tudi občani in posamezne organizacije ter združenja.

Načrt bo občinska uprava 18. februarja predstavila v Šempolaju, dan kasneje v Sesljanu, 26. februarja v Nabrežini in dan kasneje še v Devinu.

Občinski svet se bo spet sestel 25. februarja, ko bo izvolil predstavnike v odbor Kraške gorske skupnosti in sklepal tudi o stališču DSL, ki nasprotuje odločitvi uprave, da se v Kraški park začasno vključi celotno občinsko ozemlje.

TRŽAŠKI OBČINSKI SVET SPREJEMA PRORAČUN

V trenutku, ko pišemo te vrstice, ne vemo, če je tržaški občinski svet sprejel proračun za leto 1998. Če je obveljala domena predstavnikov vseh političnih skupin, ki so prisotne v svetu, so proračun sprejeli v sredo, 11. t.m., v večernih urah.

Razprava se je pričela že prejšnji teden, nadaljevala pa se je v ponedeljek, 9., in v torek, 10. t.m., s predložitvijo vrste popravkov. Nekateri od letih pobliže zadevajo problematiko slovenske narodnostne skupnosti v občini Trst, predvsem kar se tiče šolskega področja. Tako bodo svetovalci Oljke predlagali nekaj popravkov k proračunu: gre za preureditev šole Alberta Sirka v Križu in za možnost, da se v tej vasi ustvari slovenski šolski center z vrtcem, osnovno šolo in oddelkom nižje srednje šole (če bo še obstajal) v eni sami stavbi sredi vaškega jedra. Dalje bo Oljka predlagala popravilo stavbe osnovne šole Josip Ribičič pri Sv. Jakobu in splošno preureditev številnih stavb, v katerih so nameščene naše šole.

V krajšem telefonskem pogovoru za naš list pa je občinski svetovalec Slovenske skupnosti Peter Močnik dejal, da namerava slovenska stranka predlagati, naj proračun v prihodnjem letu vsebuje tudi naslednje točke: preureditev in okrepitev šolskega centra na Katinari; ureditev infrastrukture (npr. razsvetljave in greznic) na kraškem delu tržaške občine; ponovno ovrednotenje vaških in predmestnih jeder (npr. Barkovelj in Sv. Ivana), ki so bila v preteklih desetletjih hudo prizadeta;

okrepitev prevajalskega urada na občini. Marsikaj, nam je še povedal Močnik, je že v načrtu in čaka le na izvedbo. V ta namen bo SSK predstavila tudi nekaj resolucij.

PREŠERNOVA PROSLAVA NA PROSEŠKI ŠOLI

"Ko med nami ni bilo več enotnosti, so drugi planili po nas". Citat je vzet iz namišljenega pogovora med junakom Francetom Prešernom, ki sta se prejšnjo soboto srečala na odru proseške nižje srednje šole *Fran Levstik*. Šola je pred nedavnim izgubila svojo avtonomijo. Ob dnevu slovenske kulture so dijaki pripravili prijetno proslavo z recitacijami poezij, uprizorili pa so tudi ustoličenje karantanskega kneza, ko so si naši predniki "prosti volili vero in postavo". V igrici so nastopili dijaki razredov s celodnevni poukom. Vezni člen celotne predstave pa je bil Prešernov *Krst pri Savici*.

Avtorica besedila šolske proslave na proseški šoli je prof. Rudica Požar, ki je uvodoma poudarila dve temi: dražocnost Prešernove zapuščine ter problem naših šol, ki jim, prav tako kot proseški, grozijo racionalizacijski ukrepi.

SLAVISTIČNO DRUŠTVO TRST-GORICA-VIDEM

USPEŠNO TEKMOVANJE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE

V sredo, 4. februarja, so se tudi na liceju France Prešeren v Trstu dijaki naših nižjih in višjih srednjih šol udeležili letošnjega tekmovanja za Cankarjevo priznanje.

Cilj tekmovanja, ki ga vsako leto prireja Slavistično društvo Trst-Gorica-Video in ki ga koordinira predsednica društva prof. Majda Kaučič-Baša, je v tem, da se izpostavi znanje slovenskega jezika pri naših dijakih. Tekmovanje pa je zadnja faza večmesečnih prostovoljnih priprav, med katerimi dijaki pod vodstvom mentorjev - profesorjev slovenščine - sistematično predelajo razpisano snov. Letos

so prišla v poštev književna dela Cirila Kosmača. Med temi pripravami poglobijo znanje in odnos do slovenskega jezika vsi tekmovalci, tudi tisti, ki na tekmovanju ne zmagajo. Letos se je na tekmovanje prijavilo čez 80 dijakov slovenskih šol s Tržaškega in Goriškega, kar je doslej rekordno število v 15-letni zgodovini tega tekmovanja. Medtem ko so tržaški dijaki tekmovali na liceju *Prešeren*, so se isti dan goriški vrstniki pomerili v znanju slovenščine na liceju *Primož Trubar* v Gorici. Tekmovanja so se prvič udeležili tudi dijaki nižje srednje šole *Ivan Trinko*.

TROJNA HLAVATYJEVA RAZSTAVA NA OPČINAH

V četrtek, 5. t.m., so na Opčinah odprli razstavo v počastitev Roberta Hlavatyja, čigar stoletnice rojstva smo se spomnili preteklega decembra. Razstava bo na ogled do 15. t.m. v župnijskem domu An-

drej Zink, v domu Brdina in v dvorani Zadrudne kraške banke. Do oblikovanja razstave je prišlo na pobudo Zveze slovenskih kulturnih društev.

PISMO PRIMOŽA SANCINA

DVA SPODBUDNA ZNAKA IZ SLOVENIJE

Dne 4. t.m. smo prejeli pismo gospoda Primoža Sancina, v katerem ta zamejski Slovenec z zadovoljstvom ugotavlja, da iz Slovenije začinjajo prihajati otipljive pozitivne reakcije na njegovo borbo za uporabo materinega jezika v odnosu do krajevnih italijanskih oblasti. Slovenska sekcija Amnesty International je namreč konec januarja odgovorila na pritožbo, ki je zadevala primer Sancina in je bila odposlana s Koprškega. Vodja ljubljanske pisarne Anita Longo daje v pismu na znanje, da so že posredovali pritožbo na Mednarodni sekretariat organizacije v London, kjer pritožbe raziskujejo neodvisni preiskovalci. V istih dneh pa je 94 postojnskih osnovno- in srednješolcev zbralo solidarne podpise in jih ob pismu poslalo gospodu Sancinu v zvezi z njegovo dvodnevno "etnično stavko", ki jo je izvedel "zaradi etnično-političnega preganjanja italijanskih oblasti". Podpisniki obnem vabijo Sancina na obisk

svoje šole, da bi jih osebno seznanil s tem, kar se dogaja v Italiji. Vabilo je Sancin že sprejel.

Primož Sancin zaključuje pismo takole: "Tržaški pokrajinski tajnik Demokratične stranke levice, gospod Spadaro, tisti, ki je sprožil zadevo fojbe v mednarodni razsežnosti, je že večkrat trdil, da mora Trst postati normalno italijansko mesto, pač enako Milanu, Bologni; torej brez Slovencev! Vse to se dogaja 53 let po koncu krvave vojne, ki so jo zmagali antifašisti, ki so na Tržaškem dali ve-liko žrtev, da se ne bi več slišalo: »Qui si parla solo italiano!« Očitno smo v zamejstvu na psu, toda ne zaradi mene! To naj bo jasno."

Naj dodamo, da je Primož Sancin v petek, 6. t.m. pred pričetkom osrednje tržaške Prešernove proslave pred vhodom Kulturnega doma delil kopije svojih tiskovnih poročil, "ki mu jih Primorski dnevnik noče objaviti".

GLASBENA MATICA

DR. ŠTOKA POTRJEN ZA PREDSEDNIKA GM

Na prvi seji novega odbora so porazdelili tudi druge funkcije in obravnavali nekaj perečih vprašanj v zvezi s poddržavljenjem, finančnim stanjem in praznovanjem 90-letnice ustanove.

Novi upravni odbor Glasbene matice, ki je bil izvoljen na rednem občnem zboru 23. januarja na Opčinah, je na svoji prvi seji potrdil dosedanjega predsednika in podpredsednika dr. Draga Štoko in Edmunda Košuto v njunih funkcijah. Za novega tajnika so člani odbora izvolili dr. Zdenka Floridana, za blagajnika pa Primoža Možino. Glasno sta bila izvoljena še dva referenta: Janko Ban je prevzel odgovornost za koncertno sezono in glasbeno dejavnost v sezoni 1998/99, Boris Mihalič pa referentstvo za tehnična vprašanja stavb v ulici Revoltella in ulici Ruggero Manna.

V nadaljevanju se je upravni odbor GM podrobno razpravljalo o vprašanju poddržavljenja šole, in to tudi v luči novega zakonskega osnutka,

ki bo vsak čas predstavljen v rimskem parlamentu, in potrdil zahtevo po konservatoriju oz. avtonomni sekciji državnega konservatorija. Upravni odbor se je nadalje soočal s trenutnim finančnim stanjem GM in z zaskrbljenostjo ugotovil, da so osebu izplačali z veliko zamudo šele novembrsko plačo. Pri tem je odbor sklenil, da bo napravil vse možne korake pri pristojnih oblasteh in pri slovenski vladi, da se to boleče finančno stanje GM čimprej ustrezno reši oziroma sanira.

Med raznim je bil na seji nato govor tudi o pripravah na praznovanje 90-letnice obstoja GM in o drugih perečih vprašanjih, ki zadevajo GM oziroma njeno šolo ter celotno glasbeno dejavnost, ki se razvija okrog GM.

SINDIKAT SLOVENSKE ŠOLE

PRAVNO PRIZNANJE STATUTU SSS

Pred dobrim tednom je Sindikat slovenske šole - tajništvi Trst in Gorica prišel do svojega pravnomočnega statuta. Dosedanji namreč ni bil overovljen pred notarjem, zato uradno neveljaven. Dogodek je pomemben, ker bo novi statut vsekakor prispeval za bodoče pravno priznanje SSS. V tem smislu tajništvi dobro sodelujeta in v zadnjih mesecih si je sledilo več srečanj s predstavniki skupnega predstavništva Slovencev, s senatorjem Volčičem, s predstavniki Šolskega sindikata SVIS iz Slovenije, s predstavnicami v vsedržavnem šolskem svetu Silvano Hvalič, ki spremlja in dopolnjuje delo SSS.

Pravno priznanje bo omogočilo SSS boljše delovanje in pripomoglo, da bo pravnomočni sogovornik z različnimi oblastmi za probleme, ki se tičejo slovenske šole. Pri bodočem uvajanju šolske avtonomije in koreniti prenovi šolskega sistema bo lahko od blizu spremljal šolsko reformo, ki bo z nami ali brez nas neizbežno spremenila današnje slovensko šolsko stvarnost.

Na redni seji SSS - tajništvo Gorica so odborniki razpravljali o vpisih za šolsko leto 1998/99. Podatki so precej razveseljivi, saj bo na Goriškem obiskovalo prve razrede osnovnih šol 79 dijakov, prve razrede srednje šole pa 62 dijakov, kar kaže, da se je negativni trend zadnjih let obrnil. Glede vpisov v prve razrede višjih zavodov so odborniki ugotavljali, da je porazdelitev dijakov na posameznih zavodih še primerna, če upoštevamo skromno število letošnjih nižješolskih maturantov. Vpisi na podlagi sedanjih podatkov: 9 Klasični licej Pri-

mož Trubar, 7 Pedagoški licej Simon Gregorčič, 5 Trgovski strokovni zavod Ivan Cankar, 3 Oddelek za zunanjo trgovino Žiga Zois, 10 Industrijski tehnični zavod. Po mnenju sindikalnega sodelavca Danila Štekarja naj bi se v prihodnjem šolskem letu vpisalo na višje zavode nekaj dijakov iz Slovenije. Prihodnji letniki pa bodo bolj kritični, v kolikor je bil minimum maturantov na nižji srednji šoli dosežen prav z letošnjim šolskim letom.

Prihodnji teden bo imel odbor srečanje na občini zaradi problemov, ki so nastali z nastavitvijo pomožnega osebja, ki ne obvlada slovenščine. V zvezi s tem se Sindikat že več let bori za ločene lestvice, tako da bi ne prihajalo do nepotrebnih problemov.

Nekateri odborniki so se konec januarja poslovili od dosedanjega goriškega šolskega skrbnika Manninija, ki je bil premeščen v Trst, njegovo mesto pa je zasedel dosedanji tržaški šolski skrbnik Campo.

Odbor je z veseljem sprejel vest, ki jo je posredovala Silvana Hvalič, da se je v besedilo zakona Bassanini, ki se tiče reorganizacije celotnega državnega šolskega sistema, vnesel popravek, da bo bodoča reforma upoštevala specifične slovenskega šolstva v Italiji.

Razpravljalo se je tudi o možnosti poenotenja članarine med tajništvi, o tem naj bi odločal občni zbor, in o sindikalni večerji, ki bo v petek, 20. t.m., v Sovodjah *Pri Francetu*. Na omenjeno družabnost odbor vabi vse učno in neučno šolsko osebje ter bivše šolnike.

(SI)

PROSLAVA OB DNEVU SLOVENSKE KULTURE V GORICI

ZAVEZANI SLOVENSTVU IN PRIMORSKI ŠIRINI

DANIJELO DEVETAK

Zveza slovenskih kulturnih društev, Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice in Slovenska prosveta iz Trsta so priredile v nedeljo, 8. februarja zvečer, v veliki dvorani Kulturnega doma v Gorici akademijo ob dnevu slovenske kulture.

Prireditev je še enkrat pokazala, da je ta praznik kljub negativnim ocenam, ki so večkrat izrečene na njegov račun, še vedno zelo živ in občuten ter ima vsaj za zamejce pomembno vlogo, saj združuje - kot malokatera zamejska prireditev - vse tu živeče Slovence, ki so v zelo velikem številu navalili v dvorano tega goriškega kulturnega hrama in jo napolnili.

Prisotni so bili številni izobraženci, šolniki, predstavniki političnega sveta, mladi, bilo pa je tudi veliko predstavnikov in članov krajevnih društev, tistih ljudi, ki v vsakdanjem tihem delu za kulisami potrpežljivo tkejo našo zamejsko kulturo. Letošnja akademija je bila posebno prijetna in kakovostna; z zahtevnimi skladbami predvsem zamejskih glasbenikov je nastopil cvet naših najboljših zborov, in sicer MePZ Jacobus Gallus iz Trsta pod vodstvom Janka Bana in MePZ Hrast iz Dobre doba pod vodstvom Hilarija Lavrenčiča. Na večer sta mojstrsko nastopila gledališka igralca Janez Starina in Štefka Drolc, katere briljantna interpretacija Prešernovih stihov - predvsem *Lepe Vide* ob sprem-

FOTO BUMBACA

ljavi pianistke Beatrice Zonta - je na poseben način ganila občinstvo in še enkrat dokazala veličino našega Pesnika in sodobnih poustvarjalcev.

Slavnostni govornik je bil naš časnikar Jurij Paljk, ki je v svojem živem in osebnem slogu poudaril nujnost ostati zavezani slovenstvu prek tipično našega - primorskega načina biti Slovenci (govor objavljamo na prvi strani). Z rea-

lizmom se je dotaknil trenutnih političnih vprašanj, saj so del naše kulture. S širino morja, vedrino sonca in močjo kraške burje moramo Primorci graditi na trdnih temeljih jezika, demokracije in spoštovanja drugačnosti. Prva skrb nam mora biti narodni obstoj, saj lahko vsakdo opazi, kako nas je vsak dan manj in kako se mladi oddaljujejo od naše stvarnosti. Zato moramo biti

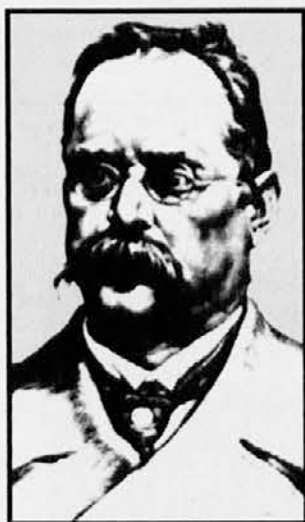
veseli vsakega izida nove knjige, vsake zapete pesmi, vsakega novorojenega člana, vsake poroke. Posebno lepo je bilo zato po Paljkovem govoru videti na odru mlade pevke zbora Hrast, ki tudi s svojim odličnim petjem pričakujejo in pripravljajo prihodnost upanja svojim še nerojenim otrokom - novim članom naše skupnosti.

PREDAVANJE O OTROCIH V DVOJEZIČNEM OKOLJU

Odbor staršev goriških osnovnih šol bo priredil v sodelovanju z ravnateljstvom v ul. Brolo v ponedeljek, 16. t.m., ob 20.30 v prostorih osnovne šole Oton Zupančič v ul. Brolo. Predavanje na temo: *Razvoj otrokove osebnosti. Posebnosti med otroki v dvojezičnem*

okolju. Izredni predavatelj bo psihater Andrej Marušič, doma iz Kopra, ki pa trenutno živi z ženo in malim sinom v Londonu, kjer končuje specializacijo iz psihiatrije. Rojen leta 1965, je svoje medicinske študije sklenil leta 1991 v Ljubljani, kjer je l. 1993 tudi magistriral s področja psihosomatike v kardiologiji. Izobraževanje v tujini je začel l. 1993, kjer je leta 1997 pridobil naslov doktorja znanosti, letos pa ga čaka še zaključni izpit za specialista psihiatrije. Predavanje v Gorici bo gotovo zanimivo,

saj je bil predavatelj v času specializacije iz psihiatrije v Sloveniji, Veliki Britaniji in ZDA vključen v različne raziskave s področja psihosomatike, boleznih odvisnosti in samomorilnosti. Posebej se zanima za evolucijo duševnih pojavov pri človeku ter za prepletanje izražanja genov in dejavnikov okolja pri razvoju otrokove osebnosti. Na večer so vabljeni vsi, ki jih zanima vzgoja otrok, predvsem pa starši, ki želijo kaj več zvedeti o razvoju in rasti otrok v dvojezičnem okolju.

BOZIDAR JAKAC: SIMON RUTAR

PONATIS RUTARJEVE POKNEŽENE GROFIJE GORIŠKE IN GRADIŠČANSKE

dveh zvezkih z opisi slovenskih pokrajin s prirodoslovnega, zemljepisnega, statističnega, kulturnega in zgodovinskega vidika, ki ga je izdala Slovenska matica v Ljubljani v letih 1892 in 1893.

Po uvodnih besedah Igorja Komela je na predstavitvi spregovoril o knjigi najprej časnikar Marko Waltritsch, ki je pojasnil tudi pomen Rutarjevega zgodovinskega, znanstvenega dela, njegova mnogostranska raziskovalna zanimanja predvsem za krajevno preteklost Goriške in drugih predelov Avstrijskega Primorja. Rutarjevo delo je zelo obsežno, napisal je poleg samostojnih knjig nad 150 razprav in strokovnih poročil, ocen, potopisov, celo nekaj leposlovnih del ter člankov za razne revije in časopise (npr. *Soča, Slovenski narod, Edinost* itd.).

Iz knjig je razvidno natančno poznavanje opisanih krajev, njihove zgodovine, zemljepisa in drugih značilnosti. Ko je živel v Dalmaciji, se je zanimal tudi za arheologijo. Med najpomembnejša dela sodijo *Zgodovina Tolminskega* (Gorica 1882), *Poknežena grofija Goriška in Gradiščanska, Samostojno mesto Trst in mejna grofija Istra, Beneška Slovenija* (prva slovenska samostojna monografija o Beneških Slovencih), *Zgodovinske črtice iz poknežene grofije Goriške in Gradiščanske* (izbor že objavljenih člankov). Leta 1972 pa je prvič izšel bogat in izviren Rutarjev *Dnevnik* (1869-74) iz študijskih let; ta je najprej izhajal kot podlistek v Primorskem dnevniku. Po Rutarjevi smrti je bila dvakrat objavljena *Zgodovina Tolminskega* (1972, 1994).

Zgodovinar dr. Branko Marušič je v svojem zelo zanimivem posegu kritično prikazal stanje zgodovinopisja od dobe prvega slovenskega zgodovinarja Martina Baucerja do Franca Kosa, Štefana Kocjančiča itd. in obrazložil pomen Rutarjevih del s posebnim poudarkom na načinu pisanja knjig, posvečenih domoznastvu Goriške, "ki se ga tudi pri Slovencih (in po Rutarju) ni lotil še nihče tako široko zasnovano". Govor je bil tudi o odnosih oz. razlikah med slovenskim in italijanskim zgodovinopisjem. Simon Rutar (rojen v Krnu na Tolminskem 12.10.1851) se je že mlad z veliko vnemo zanimal za krajevno zgodovino in zbiral gradivo. Študiral je v Gorici, nato se je posvetil študiju zgodovine in zemljepisa na univerzi v Gradcu. Poučeval je v Go-

rici, nato v Kotorju in Splitu (1881-89), do 1902 pa v Ljubljani. V noči med 3. in 4. majem 1903 je tragično umrl zaradi hudih opeklin v lastnem stanovanju.

Najpopolnejše in najpomembnejše Rutarjevo delo je *Zgodovina Tolminskega*, saj je zanj avtor uporabljal vire iz danes izgubljenega arhiva tolminskega glavarstva. To je temeljno zgodovinsko in zemljepisno delo, nujno za preučevanje naše ožje domovine ter obenem zgodovine Tolminskega. Knjiga o Goriški in Gradiščanski je manj izvirna, a kljub temu dragocena, ker jo lahko jemljemo "kot zrcalo časa, v katerem je nastajala". Vsebuje veliko zanimivih podatkov o deželi, življenju prebivalcev, šolstva, prosveti, društvih in nudi dragocen zgodovinski pregled od najstarejših časov do zadnjih desetletij 19. stol. Zato je priporočljiva ne le za odrasle, ampak tudi za šolsko mladino.

Izid ponatisa knjige *Poknežena grofija Goriška in Gradi-*

ščanska je podprl tudi Goriški forum. V imenu tega je spregovoril g. Rudi Šimac, ki je upravičeno naglasil, da je bila Goriška v preteklosti zelo pomembno področje z bogato zgodovino, ki jo moramo dobro preučiti in ovrednotiti, to tudi v okviru proslav ob bližajoči se tisočletnici prve omembe naselja Gorica (po listini cesarja Otona III., izdani 28.4.1001). Goriška bi ne smela biti zapostavljena, Slovenci moramo najti svoje pravo mesto v krajevni zgodovini, saj o tem pričča dejstvo, da smo bili v preteklosti številčno zelo močni (dve tretjini ljudi slovenskega rodu).

Za založbo Branko je bil na predstavitvi prisoten g. Branko Lušina, ki se je pozitivno izrazil v zvezi z delovanjem založbe; ta je namreč v dobrih štirih letih izdala skoraj 50 del domačih avtorjev. Njen glavni namen je seznanjati slovensko javnost z dobro knjigo, ki prispeva k vedno boljšemu spoznanju naše preteklosti.

EPD

DAR PETNAJSTDNEVNIKA DOM

STENSKI KOLEDAR ZA NAŠE LJUDI

ERIKA JAZBAR

Čeprav se je vsakdanji delovni vrvež že polastil naših dni in je novoletno vzdušje za nami, se zadnji trenutek spomnimo, da gre posebna pozornost med stenski koledarji, ki že mesec dni bogatijo naše slovenske domove, *Beneškemu koledarju* za leto 1998, zvestemu spremljevalcu zadnje letne številke glasila Dom, beneškega kulturno-verskega petnajst dnevnika.

Mirno lahko govorimo o krajšem zborniku, saj koledar bi verjetno bila nekoliko reaktivna oznaka za prilogo, ki jo je uredil Giorgio Banchig, beneško-slovenski časnikar pri Domu, medtem ko so za številne segmente v koledarju poskrbeli Emil Cencig za besedilo, Giuseppe Qualizza je sodeloval s slikami, Luciano Chiabudini pa piše o tradicionalnih receptih te slovenske zemlje.

Letošnji *Beneški koledar* je precej podoben lanskoletnemu. Ob platnici z motivom iz Landarske jame se na 12 straneh, eni za vsak mesec leta 1998, predstavlja najprej s koledarskim delom, s pomembnejšimi prazniki in dnevi.

Z lepimi barvnimi slikami in krajšim opisom spoznamo vsak mesec tudi manjše zaselke in vasi, kjer žive Slovenci na Videmskem. Pod sliko pa lahko beremo marsikatero rubriko od splošnih informacij o mesecu do vremenskih napovedi ("kajšna ura bo") z vremenskimi pregovori, nadalje beremo o prazniku, ki je v tekočem mesecu najpomembnejši oz. značilnejši. Na vsaki strani nas nato spremlja ljudska modrost, krajša "za

smieh" in daljša pripoved "za razvedrilo". Nazadnje pa bo za vsako gospodinjico najzanimivejša "domača riceta", ki prihaja iz Podutane, Podboneca, Špetra, Tipane, medtem ko se bo raziskovalec in ljubitelj slovenske besede in tradicije zaustavil predvsem pri rubriki, ki razlaga izvor in zgo-

dovino starega slovenskega imena za vsak mesec od svečana do grudna.

ZDRUŽENJE BLANKIN IN PDB

NIZ POGOVOROV IN SREČANJ O BENEŠKI SLOVENIJI

Kulturno združenje Evgen Blankin in Planinska družina Benečije sta glavna nosilca zanimive pobude, ki je stekla prejšnji četrtek. Beneški planinci in družbeni delavci novega združenja pripravljajo niz srečanj, s katerimi si prizadevajo širiti globlje spoznavanje in pogled v prihodnost slovenske stvarnosti v Nadiških dolinah.

V mesecu februarju oziroma marcu (6. in 13.) so si domislili štiri zanimiva srečanja na temo družbenega delovanja in ohranjanja slovenske narodne zavesti v Nadiških dolinah. Prvo srečanje je steklo prejšnji petek, sicer pa je bilo pred-

vsem planinske narave. Gost večera v novem špetskem župnišču je bil namreč poznani slovenski zamejski alpinist Dušan Jelinčič, ki je predstavil svojo publikacijo *Biseri pod snegom* ter s pomočjo diapozitivov spregovoril o ekspediciji na Everest, o kateri govori knjiga. Na večeru se je zbralo res lepo število ljudi, ljubiteljev gora in navadnih radovednežev, ki so z zanimanjem poslušali o lepotah, nevarnostih in težavah ekstremnih gorskih vzponov.

Gostje in protagonisti ostalih treh večerov bodo poznanke osebnosti današnje Beneške Slovenije; ti bodo spregovorili

Tudi letošnji *Beneški koledar* je pomemben dokument te zemlje, saj nam prinaša marsikatero zanimivo novico o teh slovenskih krajih, tako, ki jo bomo težko našli v esejih ali znanstvenih študijah, vendar je za spoznavanje slovenskega človeka, ki živi v videmski pokrajini, najbolj neposredna, verodostojna in neizkrivljena.

DVOJEZIČEN KOLEDAR
DRUŠTVA LIPA

Društvo Lipa iz Cenebole je tudi letos objavilo dvojezičen koledar. Predstavlja se v lepi obliki, okrašen je s številnimi črno-belimi fotografijami, na vsaki strani pod fotografijo so napisane igre, norčije in stare pesmi. Tisk je omogočilo med drugim društvu Evgen Blankin.

o vsakdanjem družbenem delovanju ter o perspektivah in načrtih glede Beneške Slovenije za ohranitev slovenskega jezika in kulture v teh dolinah. V petek, 13. t.m., bo ob 20. uri spregovoril o svojih bogatih desetletnih izkušnjah beneški Čedermac msgr. Pasquale Gjon; na večeru bo tudi projekcija dokumentarca o Beneški Sloveniji, ki ga je lani pripravila slovenska televizijska mreža za oddajo *Gore in ljudje*, medtem ko bosta Giovanni Walter Coren in Luciano Chiabudini oblikovala petkove oddaje v mesecu marcu.

EJ

ZIMSKE OLIMPIJSKE IGRE 2006

TUDI SLOVENIJA ZA ORGANIZACIJO "IGER BREZ MEJA"

ERIK DOLHAR

Pritrdilno mnenje Olimpijskega Komiteja Slovenije (OKS). Odločitev o organizatorju tokrat v enem samem krogu?

Izvršni odbor OKS, ki se je sestal v torek, 3. februarja, v Ljubljani, je načelno podprl idejo skupnih Zimskih olimpijskih iger (ZOI) avstrijske Koroške, Furlanije-Juljske krajine in Slovenije, vendar so člani poudarili, da sam OKS ne more biti nosilec kandidature, saj bo država morala zagotoviti približno tretjino sredstev, potrebnih za izvedbo ZOI leta 2006.

Predsednik OKS Janez Kocijančič je v zvezi s tem izjavil: "V Sloveniji nimamo podobnih težav oz. več kandidatur, kot so jih imeli v Italiji in Avstriji. V Italiji se niso izrekli za idejo *Brez meja*, medtem ko je Avstrijski olimpijski komitej dal zeleno luč. Pri slovenskem OK kandidaturu načelno podpiramo, vendar je treba posebej poudariti, da ima zadnjo besedo država, ki bo morala zagotoviti potrebna finančna sredstva."

IO OKS je izrazil tudi obžalovanje ob tragični prometni nesreči pri Naklem, v kateri so preminuli vodja organizacijskega komiteja Planice Franc Premk ter mladi mengeški skalalci.

Istega dne je v japonskem Naganu, kjer so se v soboto začele letošnje Zimske olimpijske igre, zasedala tudi generalna skupščina Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK). Njen izvršni odbor je predlagal, naj izbor prireditelja zimskih olimpijskih iger leta 2006, za katerega se potegujejo tudi Koroška, Slovenija in Furlanija-Juljska krajina, poteka v enem samem krogu. Mednarodni olimpijski komitej je na zasedanju leta 1994 v Lillehammerju sklenil, da bo izbor prireditelja za OI dvokrožen, če bo za igre kandidiralo več kot pet držav, vendar naj enokrožni izbor za ZOI 2006 ne bi bil v nasprotju s sprejetim sklepom.

Kandidatov za ZOI 2006 je šest: Helsinki (Finska), Poprad Tatry (Slovaška), Turin (Italija), Sion (Švica), Zakopane (Poljska) in Celovec (nosilec kandidature treh dežel). Vse kraje bo najprej ocenila komisija MOK, šele nato pa se bodo o kandidatih lahko pozanimali tudi posamezni člani Mednarodnega olimpijskega komiteja.

KOROŠKA

PRIZNANJE DOLINŠKU IN FILM MLADJU

V letošnji četrti številki Novega glasa smo že poročali o podeljevanju Tischlerjevega priznanja v priredbi Narodnega sveta koroških Slovencev in Kršćanske kulturne zveze. Priznanje nosi ime po prvem ravnatelju Slovenske gimnazije, prvem predsedniku Narodnega sveta koroških Slovencev in zavednem koroškem Slovincu dr. Jošku Tischlerju. Povedali smo tudi, da je letos nagrado prejel 35-letni Miha Dolinšek za zasluge pri uresničevanju novih in svežih oblik mladinskega udejstvovanja, zlasti na področju filmskega ustvarjanja.

Miha Dolinšek, rojen v Železni Kapli in nekdanji absolvent Slovenske gimnazije, je za svoje delo prejel že več priznanj. Njegovo ime pa je vezano na uspehe študentskega krožka Film Mladje, ustanovljenega leta 1985. Pod njegovim mentorstvom so mladi koroški študentje izdelali lepo število kakovostnih kratkometražnih in srednjeme-

tražnih filmov: *Tevezaj* (prvi igrani film na Koroškem), *Še upanje*, *Prvi sneg*, *Job*, *Govorice*, *Karavanke*, *Backup - Slovenska beseda na Koroškem* (ki so ga na slovenski televiziji predvajali na predvečer slovenskega državnega praznika 25.12.1995), *Ledena doba* in *Bo bilo*. Prav v tem času pa so prišli v javnost štirje novi kratki filmi: *Hotel Intercontinental*, *Ahasver*, *Kamnosek* in *Večernica*. Premiernih projekcij se vsakič udeležuje izjemno število gledalcev, kar potrjuje odmevnost pobud Film Mladje, zlasti med mladimi. Tudi med podelitvijo Tischlerjevega priznanja je Dolinšek sicer izjavil, da je nagrade vesel, a je hkrati s posebnimi lepaki, ki jih je izročil predstavnikom slovenskih organizacij in nekaterim posameznikom, proučeval pozornost na stanje slovenske govoreče mladine na Koroškem. Njegovo dejanje je podkrepilo glasno ploskanje mladih udeležencev prireditve.

RB

EVROPA NARODOV (5)

VIDA VALENČIČ

Ob branju prejšnjih vrstic ste se verjetno vprašali, na čem sploh sloni ta škotski narodni ponos, tale identifikacija s teritorijem. Jezik za žal veliko večino Škotov ne pomeni središčne vrednote, ki bi katalizirala vse pripadnike naroda. Kot pravi Ace Mermolja za Irce, tako tudi za Škote velja ista "čudna" različnost: Škotje se avto-definirajo nacionalisti, vendar... v angleškem jeziku in ne v škotskem narodnem, to je v gaelščini. Za nas velja, da ni Slovenec, kdor ne pozna slovenske. Škot, ki ne pozna gaelščine, pa je prav tako Škot in to zaradi stoletnega izpodrivanja tega jezika v najbolj periferne predele dežele. Grozne zastrašujoče metode v šolah, ki jih je v Italiji vsiljeval fašistični režim, so bile na Škotskem v rabi vse do 60. let! Tako se še veliko ljudi spominja psihološko povsem uničujoče "igre" z nazivom "pa-

lica, ki pretepa" (*Maidhe crochaidh*): učitelj, ki je slišal učenca ali učenko spregovoriti kako besedo v gaelščini, mu/ji je privezal okrog vratu palico, otrok pa je to, kot v peklenški štafeti, potem predajal naprej, komurkoli si je upal kaj črhniti v prepovedanem jeziku. Ob koncu pouka so vsi ti "obtoženci" dobili svojo porcijo udarcev.

Jasno je torej, da je državni sistem obveznega šolanja v angleškem jeziku sistematično uničeval gaelščino. Represija pa mnogokrat prinaša s sabo docela nezaželene posledice: narodno preropenje. Ob koncu 60. let je bil čas že zrel za to; do tedaj je Škotska nemočno gledala, kako britanska oblast naseljuje na stotine vojakov in njihovih družin v okviru velikega projekta testiranja bombnih raket izrecno na skoraj povsem gaelških Hebridskih otokih ob škotski zahodni obali. Mali člani priseljenih družin so se seveda

vpisali v krajevne šole in postopoma povzročili, da učni jezik ni bil več gaelščina, pač pa angleščina. Po vsem tem se je velikan končno spet predramil. Po zgledu svojih udarniških keltskih bratov Valizanov so tudi idealistični Škotje (predvsem mladi) ustanovili svojo inačico združenja, ki bi skrbelo za obstoj narodnega jezika: *Comunn na Gàin Albannaich* (Združenje za škotski jezik), vendar v mnogo omiljeni verziji, predvsem s pritiskom na poštne urade, da bi sprejemali naslove, napisane v gaelščini.

Odkritje nafte na vzhodni obali je pomenilo za Škotsko pravi narodni, predvsem pa seveda ekonomski preobrat (pomen tega je razviden samo, če pomislimo, da celotni British Oil sloni na škotski nafti...), tako da je želja po avtonomiji postala vse bolj glasna. To se je jasno pokazalo na zadnjem referendumu, s katerim je britanska vlada (po zaslugi premierja Blaira) dovolila ustanovitev škotskega parlamenta. Kako bo vse to

vplivalo na škotsko narodno zavest? Pričakovati je, da se bo Škotska z novimi pristojnostmi ekonomsko in kulturno vse bolj razvila. Dejstvo pa je, da je gaelški jezik v dokaj kritični situaciji, daleč od priznanja kot škotski jezik. Predvsem pa je njegov obstoj in seveda obstoj keltske kulture vezan na podeželsko življenje v Highlandsih. To gaelško govoreče področje je pod hudim pritiskom: ali je postalo popolnoma nenaseljeno ali pa je izkoriščeno le kot počitniško letovišče za premožne turiste iz angleških mest; celotna politika škotske avtonomistične stranke Scottish National Party (Škotska narodna stranka) je v veliki meri osnovana na izredno pragmatičnih, predvsem ekonomskih vprašanjih, vendar še v nezadostni meri na vprašanje nekega novega kulturnega prepoda gaelščine. Upati je, da bo novi škotski parlament znal ukrepati tako kot irska vlada, kateri je z raznimi "promocijskimi" akcijami uspelo vzbuditi zanimanje za (v veliki meri opuščeni) narodni jezik.

DALJE

SVOJE ENOTE BODO ODPARLE TUDI V NOVI GORICI IN KOPRU

NOVOGORIŠKI 8. FEBRUAR

NA FINANČNEM TRGU KMALU TUDI TUJE BANKE

MARJAN DROBEŽ

Država in politika sta usmerjeni na različna področja, ki se po svoji pomembnosti pogosto prepletajo oz. so soodvisne. Največji strateški cilj Slovenije je vključitev v EZ in zvezo Nato, o čemer je vlada pripravila več dokumentov. To so zlasti strategija za vključevanje v EZ, ki jo bo moral sprejeti tudi parlament, nadalje t.i. pristopno (pridruženje) partnerstvo, ki ga je sprejela Evropska komisija ter je v njem natančno navedeno, kaj mora država še storiti za vključitev v omenjeno evropsko integracijo. Do 31. marca, ko se

bodo med Slovenijo in EZ pričela pogajanja o naši vključitvi vanjo, pa bi morala vlada in Državni zbor sprejeti tudi t.i. nacionalni program za pridruženje Evropski zvezi. Na ravni vlade deluje 25 delovnih skupin strokovnjakov z najrazličnejših področij, ki oblikujejo temelje (izhodišča) za nadaljnja pogajanja.

Po mnenju političnih strank, razen Slovenske nacionalne stranke pod vodstvom Zmaga Jelinciča, ki ima pridržke, pogajanja za vključitev v EZ po njihovi pomembnosti lahko primerjamo z osamosvojitvijo Slovenije. Skladno s

tako politično usmeritvijo izvaja Slovenija razne pobude za premostitev sporov ali težav, ki jih ima s sosednimi državami. Pri tem prednjačita Hrvaška in Zvezna republika Jugoslavija. V Beograd so kot nekakšno predhodnico morebitnih razgovorov na višji ravni poslali poslanca Zmaga Jelinciča (ta je menda v dobrih odnosih z Miro Markovič, so-progo jugoslovanskega predsednika Slobodana Miloševića), državnega sekretarja v notranjem ministrstvu Slavka Debelaka ter predsednika Gospodarske zbornice Slovenije Joška Čuka s skupino gospodarstvenikov. Menda so se s svojimi sogovorniki dogovorili, da se bodo stiki med Ljubljano in Beogradom nadaljevali, s čimer naj bi postopno ustvarili ozračje in zagotovili pogoje za vzpostavitev diplomatskih odnosov med Slovenijo in ZRJ.

V Sloveniji medtem izvajajo postopke in priprave za reforme na raznih področjih, ki jih zahteva EZ. Gre zlasti za preobrazbo pokojninskega sistema, sistema javnih financ, vzpostavitev davka na dodano vrednost (slednjega naj bi uvedli v začetku 1999), zaključek privatizacije gospodarstva, popolno izvedbo denacionalizacije premoženja, ki je bilo lastnikom zaplenjeno po letu 1945, odpravo ovir za naložbe tujega kapitala v Sloveniji in za nekatere druge posege na raznih področjih.

Kmalu se obetajo spremembe v bančnem sektorju. V Sloveniji deluje okoli 30 bank, ki vse skupaj po obsegu prometa in finančnih sredstvih, ki z njimi razpolagajo, komaj dosegajo velikost in zmogljivost ene ali dveh srednje velikih bank v državah EZ. Z novim zakonom, ki ga bo v večletnih razpravah

v kratkem sprejel Državni zbor, bodo banke prisiljene k združevanju v večje enote. Tako združevanje že snuje *Nova ljubljanska banka*, pri čemer pa je naletela na razne ovire in pridržke drugih bank. Vse banke v Sloveniji namreč poslujejo z velikim dobičkom, kar je iz ekonomskih razlogov najbrž nevzdržno, ker je namreč večina slovenskih podjetij in družb, ki so klienti bank, v finančnih težavah. Z novim zakonom o bankah bodo tudi banke iz drugih držav lahko odpirale podružnice v Sloveniji. Na to se nekatere velike finančno-denarne ustanove v tujini, tudi v Italiji in Nemčiji, že pripravljajo. V okoljih slovenskih bank menijo, da največ zanimanja za odprtje podružnic v naši državi kažejo banke, ki so močno zasidrane v Srednji Evropi. Posamezniki pa zatrjujejo, da zanimanja ne bo veliko, ker je slovensko finančno tržišče majhno. Toda kljub deljenim mnenjem omenjajo tiste tuje banke, ki bi utegnile priti v Slovenijo. Med kandidatkami naj bi bile nizozemske banke ABN-AMRO in ING, nadalje italijanska banca Credito Italiano, ki se je za odprtje svoje podružnice v naši državi zanimala že pred leti, pa ameriška banka City Bank. Ta sicer že devet mesecev prek svoje enote v Budimpešti posluje s Slovenijo.

Seznam bank, ki bi se utegnile zanimati za podružnice v Sloveniji, bi lahko dopolnili še z drugimi tujimi bankami, med katerimi jih je nekaj iz Italije. Nemara se bodo kmalu uresničile tudi težnje nekaterih večjih bank iz Trsta, Gorice, Padove, Furlanije in od drugod ob meji s Slovenijo, da bi podružnice odprle tudi v Kopru in Novi Gorici.

Novogoričani so v preteklem tednu s številnimi prireditvami in dogodki zabeležili nedavni osmi februar, dan slovenske kulture. Dan, na katerega je v letu 1849 preminil dr. France Prešeren, poet in zanesenjak, ki je povzdignil slovenski jezik že v času svojega življenja in pesnikovanja enakovredno med druge tedanje evropske jezike.

Osrednjo proslavo ob nedavnem slovenskem prazniku je mestna občina Nova Gorica pripravila v sodelovanju z matično gledališko hišo; po slavnostni besedi Darinke Kozinc, mestne svetnice, je Primorsko dramsko gledališče Novogoričanom ponovno urizorilo Ionescovo *Plešasto pevko*; predstavo, s katero so v lanskem poletju gledališčniki gostovali na dveh pomembnih južnoameriških gledaliških festivalih.

Dan kasneje, v soboto, 7. februarja na predvečer praznika, so malo dvorano gledališča odprli poeziji. Izbor Prešerna je pripravila ter interpretirala Nevenka Vrančič, dramska igralka ansambla PDG. Glasbo, ki je v kito slovenskega leporečja zvezala Prešernove sonete, zbadljivke, ode, pri-

povedne in bivanjske pesmi, je izbrala muzikologinja Zdenka Kuštrin.

K praznovanju letošnjega kulturnega praznika se je pridružil tudi Večer ljubezni, ki ga je pretekli četrtek gostil novogoriški Caffè Dom gospe Štefke Leban. Na njem so z ljubzenskimi petimi in govornjenimi refleksijami nastopili člani Noneta Brda pod umetniškim vodstvom Radovana Kokošarja in Marjana Remiaša, ki je predstavila nove leposlovne ljubzenske pripovedi. Večer ljubezni, ki je že tretji zapovrstvo v skupnem sodelovanju pevcev Noneta in Marjana Remiaša, so s prisotnostjo počastili ljubitelji ljubezni, poezije in slovenske ljudske ter umetne ljubzenske pesmi.

Drevi ob 19. uri pa bo v počastitev osmega februarja v novogoriški knjižnici Franceta Bevka, v oddelku za mladino in odrasle, izzvenela predstavitev knjige z naslovom: *Skice Gorice* Alda Rupla. Meglice iznad Travnika bo obiskovalcem za boljše poznavanje Gorice razpihal Aleš Doktorič. Knjigo, ki je že bila predstavljena v Gorici, je z risbami opremil Hijačint Jussa.

MR

RAZSTAVA BO ODPRTA DO 2. MARCA

ŠTUKATURA 17. STOLETJA TUDI PRI NAS

Prosvetno društvo Soča v Kanalu ob Soči je v Galeriji Rika Debenjaka odprlo razstavo z naslovom *Vtis obilja* o štukaturi 17. stoletja v Sloveniji. Pripravili so jo skupaj z Narodno galerijo iz Ljubljane. V lepi zloženki, kateri je prispevala besedilo Barbara Jaki iz Narodne galerije, je poudarjen pomen štuka pri krasitvi posvetnih in cerkvenih notranjščin na

Slovenskem v 17. in 18. stoletju. Glavne sestavine za štuk-mavec, pesek, voda in apno so bile vedno dostopne in razmeroma poceni, zato je bila ta tehnika priljubljena in uporabna v različne namene. Poleg osnovnih sestavin zahteva priprava malte tudi vezilna sredstva in mešanje s tekočino v ustreznih razmerjih.

Razstava v Kanalu ob Soči predstavlja reprezentančne štukaturne dekoracije notranjščin, ki so na tleh Slovenije nastale v 17. stoletju. Prvo večjo dekoracijo z gostobesedno, a zapleteno pripovedjo je v vhodni lopi cistercijskega samostana v Stični izdelal formalno nespreten mojster, ikonografski in kompozicijski delež pa je prispeval umetnostno razgledan mož. Že v prvi polovici 17. stoletja so italijanski mojstri pustili skromne sledove vsaj na Kranjskem in Štajerskem: v Novi Stični na Dolenskem, na Vrhniku in v gradu na Ptuj. Na Kostonjci nad Novo Gorico pa je štukatura sredi 17. stoletja dosegla enega kvalitativnih vrhov v izvedbi monumentalne dekoracije notranjosti samostanske cerkve, ki jo moramo postaviti ob bok sočasnim odličnim notranjščinam na Dunaju.

Razvojno pot dekoracije 17. stoletja sklepata prezbiterij cerkve sv. Antona na Griču nad Kobaridom, ki kaže neposredno povezavo z okrasom stopnišča državne knjižnice v Gorici, in jedilnica cistercijskega samostana v Stični.

M.

V SLOVENIJI OSTANEK OŠTANKA PREDVOJNEGA NEMŠTVA

Avstrijski univerzitetni profesor dr. Stefan Karner je v decembru preteklega leta na Dunaju predstavil študijo z naslovom "Nemško govoreča narodnostna skupina 1939-1996", iz katere naj bi izhajalo, da v Sloveniji obstajajo ostanki nemško govorečih ljudi.

menta uskladili. To naj bi se zgodilo do pomladi leta 1998. Avstrijski kancler Viktor Klima je med obiskom na avstrijskem Koroškem zavrnil prizadevanja deželne politike, da bi slovensko približevanje Evropski zvezi povežali z vprašanjem nemško govoreče manjšine v Sloveniji. "Zagovarjam konkretno in uravnoteženo obliko manjšinske zaščite, nemogoče pa je načelno pogojevanje." Dodal je, "da se bo avstrijska vlada v pogajanjih s Slovenijo z vsemi možnimi vzemala za obravnavo manjšine na podlagi obeh znanstve-

nih študij, dogovor med državama pa bo možen šele, ko bosta končani."

V Sloveniji so se takoj odzvali na dokazovanja o obstoju ostankov nemško govorečih ljudi. Državni sekretar v zunanjem ministrstvu Ivo Vajgl je poudaril, da imamo tudi pri nas študijo o omenjeni temi, ki jo je skupaj s sodelavci v okviru zgodovinskega oddelka ljubljanske filozofske fakultete izdelal dr. Dušan Neček. To študijo, ki bo kmalu objavljena, bodo povzeli v posebnem delu z naslovom *Nemci na Slovenskem 1918-1955*,

kratek oris. Financirala jo bo vlada in naj bi služila zlasti za potrebe zunanjega ministrstva.

Stanje o zadevi nemško govoreče narodnostne skupine v Sloveniji se je skratka precej umirilo, pri čemer niso uspela prizadevanja, da bi to vprašanje povežali z avstrijsko politiko do Slovenije in s podporo te sosednje države slovenski vključitvi v EZ.

V pričakovanju, da bodo zgodovinarji iz obeh držav preučili svoje poglede in stališča, so v Sloveniji nekateri znani izvedenci komentirali študijo dr. Stevana Karnerja. Dr. Vladimir Klemenčič, profesor politične geografije na Univerzi v Ljubljani, je, denimo, dejal, da gre v številu 1.813 oseb za ostanek ostan-

Slovenski minister za znanost in tehnologijo dr. Lojze Marinček in italijanski zunanji minister Lamberto Dini sta 4. t.m. v Ljubljani podpisala sporazum med vlado republike Slovenije in vlado republike Italije o znanstveno-tehnološkem sodelovanju.

Sporazum je plod petletnih prizadevanj, da bi kvalitetno sodelovanje med znanstvenima sferama obeh držav zaokrožili tudi s formalno-pravnega vidika, in pomeni nadgradnjo v sodelovanju, ki že poteka na osnovi Protokola prvega zasedanja mešane slovensko-italijanske komisije za znanstveno-tehnološko sodelovanje, podpisanega dne 5. marca 1997 v Rimu. V sklopu tega protokola je bil namreč sprejet Program za znanstveno-teh-

nološko sodelovanje za obdobje 1997-1999. Trenutno poteka že 32 skupnih bilateralnih projektov s področij medicine, matematike, kmetijstva, tehničnih ved, naravoslovnih ved, kemije, urbanizma in okolja.

Slovenski minister Marinček se je po podpisu še posebej zahvalil ministrstvu za zunanje zadeve republike Italije in vladi Romana Prodijsa za tvorno podporo v vseh prizadevanjih za sodelovanje na znanstveno-tehnološkem področju.

"Podpis tega sporazuma", je še poudaril minister Marinček, "pa pomeni zaključek dolgoletnih prizadevanj, obenem pa začetek novega, še plodnejšega sodelovanja na dvostranskem in multilateralnem področju ter v sklopu evropskih projektov."

ED

PREDRZNE IGRE

MIRO OPPELT

Brezskrbni dan na snegu v tri-dentinski dolini Fiemme na Cermisu pri Cavaleseju se je pretekli teden zaključil tragično. Ameriško letalo iz oporišča v Avianu je odsekalo kabel gondolske žičnice. Letalo za elektronske izvide nad Bosno vrste Prowler je letelo v tisti točki le 80 metrov nad zemljo. Nezgoda je zahtevala dvajset življenj. V skrotovičeni gondoli so na snegu obležali južnotirolski turisti iz Brixna, domači uslužbenec, osem Nemcev, pet Belgijcev, dva Poljaka, po en Avstrijec in Nizozemec. Tragedija je povzročila val ostrih obsodb. Škof iz Trenta pa je opozoril,

da je bila nezgoda najavljena, saj so krajevni upravitelji že leta opozarjali na prenizke lete. Vse krivde torej ne gre zavračati na ameriško posadko, ki je zakrivila nezgodo. Nizki preleti obljudenih krajev so nedopustni, italijanske pristojne oblasti bi bile morale pravočasno prisluhniti opozorilom. Druga plat je objektivna krivda pilotov. Ugotoviti bo treba, če so namerno ogrozili varnost ljudi v poskusu predrzne urjenja, če so res zašli iz začrtane proge, če je morda prišlo do okvare. Zaiti s proge za pet kilometrov pri hitrosti 900 km na uro je kaj lahko. Še eno vprašanje je na-

duti odnos do tragedije v prvih izjavah ameriških poveljnikov, ki so se očitno sprenevedali. Zavrnil in opomnil jih je z javno izjavo sam predsednik Clinton.

Ostaja neomajno in temeljno moralno načelo spoštovanja do življenja, ki mora veljati tudi za vojaška urjenja. Pojavljajo pa se tudi očitne predrzne igre. Obujajo se poskusi kriminalizacije prisotnosti ameriških oporišč in baz Atlantskega zavezništva. Ne samo Italija, ampak Evropa je bila 50 let pod dežnikom te obrambe pred sovjetsko nevarnostjo. Še sedaj Evropa brez Amerike ni zmožna učinkovite obrambe. Po padcu berlinskega zidu se ogroženost ni zmanjšala. Pomislimo zgolj na laten-

tno in odkrito napetost v Sredozemlju. Predvsem pa je oporišče v Avianu ključno za operacije v Bosni in Hercegovini. Brez ameriškega nastopa bi se, ob evropski nemoči, v Bosni še pretakale reke krvi. Naj se torej le poskrbi, če se že ni prej, za preverjenje varnosti urjenja in za večjo zaščito suverenosti. Ostalo je demagogija nizkega kova. V ospredju je sedaj juridična pristojnost, ali naj ameriški piloti odgovarjajo ameriškiemu ali italijanskemu sodstvu. Pri tem pa naj spomnimo, da je ob tragični letalski nezgodi v Ramsteinu v Nemčiji, ki jo je zakrivila italijanska akrobatska skupina, sodilo italijansko sodstvo.

POD DROBNOGLEDOM

OČKA, KJE SI?

POMEN OČETA ZA OTROKOV RAZVOJ

O tem, da je za otrokovo zdravo telesno in duševno rast nad vse pomembna in temeljna podoba mame, ni nikakršnega dvoma. Po pravici namreč mislimo, da je prav mati tista, ki otroka najbolje pozna, saj ga spremlja od njegovega prvega trenutka življenja, ga na začetku iz sebe celo brani in s svojo pozornostjo vodi, dokler sam ne stopi na svoje noge in odrase. Danes pa se vedno bolj uveljavlja tudi ugotovitev, da igra za razvoj otroka nezamenljivo vlogo tudi oče...

OTROK, "ŠOLA" ZA... OČETA

Od dejavnega očetovstva pa nima koristi samo otrok. Sam oče ima ob otroku možnost vedno rasti. Zaradi skrbi za otroke se pri njem namreč okrepi kar nekaj značajskih potez; to so npr. previdnost, sodelovanje, poštenje, zaupanje in požrtvovalnost. Za moške, ki imajo otroke, je značilno, da hočejo dati dober zgled, biti pokončni. Le kdo ne pozna vsaj enega moškega, ki se je šele tedaj, ko se je poročil in dobil otroke, nehal vesti neodgovorno in... otročje?

Morda bi si kdo mislil, da ima življenje brez očeta vsaj eno prednost: ker ni moškega pri hiši, bi pričakovali, da bo manj zlorab otrok. Podatki pa kažejo, da se je spolna zloraba otrok vrtočljivo vzpela po letu 1976, ko je "cvetela" praksa razporok in ločitev. Raziskave so pokazale, da je eden največjih dejavnikov zlorab prav razkroj družine, predvsem ko otrok živi pri materi samohranilki. Na to vplivata tudi revščina in dejstvo, da drugi moški, ki jih mati privede domov, slabše in brez ljubezni bedijo nad otrokom. Takšni otroci so povrh čustveno osiromašeni in zato ranljivi za spolne iztirjenice.

V odsotnosti moškega, očeta otrok, so pogosto prizadete tudi ženske. Stara domislica, da je ženska brez moškega kot riba brez bicikla, danes nič več ne zveni smešno. Nobenega dvoma ni, da se veliko žensk tudi brez moškega dobro znajde in da utegne biti zanje celo katastrofalno, če naletijo na nepravlega moškega. Toda ženske brez moškega so seveda bolj izpostavljene nasilju. To je stvar aritmetike. Z rastjo števila nevezanih moških je namreč večja tudi pogostost nasilja nad ženskami.

PRIMERI "PRAKTIČNIH UKREPOV"

Ameriški predavatelj sociologije David Popenoe se v knjigi *Življenje brez očeta* zato zavzema za ponovno okrepitev zakonske zveze. To naj bi dosegli po njegovem z različnimi "praktičnimi ukrepi". Delodajalci naj bi npr. staršem omogočili več izrednega dopusta ali vsaj prožnejši delovni čas. Verski voditelji naj bi se postavili po robu zvezam, ki niso potrjene s poroko.

V ameriški zabavišni industriji pa je že tako ali tako čutili pritisk, da bi omejili prikazovanje življenja samohranilk, zakonske nezvestobe in spolne promiskuitete. Popenoe predlaga celo dvojni sistem ločitev: zakonske zveze brez mladoletnih otrok bi bilo sorazmerno lahko razdreti, strožja pa bi bila merila za zakonce z nedoraslimi otroki - takšni bi morali na razporoko čakati dlje in do tedaj obvezno hoditi v zakonsko posvetovalnico.

Po nekaj desetletjih, ki so videla vedno večji razkroj družine kot pomembne družbene celice, se tako ali drugače vsi sodobni sociologi in psihologi vračajo v tradicijo, v čase, ko je bila zakonska zveza neizpodbitno potrebna in koristna za zdrave posameznike in - posledično - za zdravo družbo. V tej smeri so pomembna dognanja nekaterih ameriških strokovnjakov, ki jih je meseca marca lani objavilo tudi ljubljansko Delo. Povzemamo nekaj zanimivih misli.

Danes se po vsem svetu pogosto govori o zatonu očetovstva. Gre za eno najbolj nepričakovanih družbenih smernic našega časa. V obdobju od 1960 do 1990 se je odstotek otrok, ki ne živijo s svojimi biološkimi starši, v razvitih deželah približno podvojil. Ob koncu stoletja bo skoraj 50% ameriških otrok leglo v posteljo, ne da bi jim očka zaželel lahko noč. Bili so že časi (predvsem v dobi vojn), ko je bilo sirot brez očeta veliko več kot zdaj, toda za to je bila kriva smrt - in ne ločitev, zapustitev ali samohranilstvo.

Nedavna raziskava je v ZDA razkrila presenetljiv namig, ki nam lahko daje argument za resen razmislek: za otroka je veliko huje, če mu očeta ne vzame smrt, temveč ga izgubi po "moderni, prostovoljni poti". Otroci ločenih mater in samohranilk so po vseh merilih manj uspešni od otrok vdovskih mater. Pričakovati je, da bo število otrok samohranilk v 90. letih presegle število tistih, ki so se rodili v pozneje razdrti zakonih. L. 1995 je bilo otrok samohranilk 32%, do leta 2000 jih bo nemara kar 40%. Verjeti smemo, da je za otroka še slabše, če ima neporočenega očeta, kot če so se starši ločili.

Moški biološko niso prilagojeni predanemu očetovstvu. Če jih ne vežejo družbene norme, postane njihovo spolno vedenje zlahka to promiskuitetno. Moški jemljejo očetovstvo pogosto z lahka in z lahko pozabljajo na družino; kajti že po svoji naravi so nagnjeni k stvari, predmetu, delu, medtem ko je za ženske na prvem mestu vedno oseba in odnos do nje. Tudi zato so pomembne norme, saj so v vseh časih obstajale take ali drugačne družbene ali pravne kazni, da bi utrdili vezi med moškimi in otroki. Za dosego tega cilja je od zmeraj glavno sredstvo poroka oz. zakonsko življenje.

Ameriške izkušnje v zadnjih desetletjih kažejo, kaj se zgodi, če se podre takšna ureditev. Zaton očetovstva je eden glavnih vzrokov mnogih skrb vzbujajočih težav, ki pestijo ameriško družbo. Navedimo nekaj podatkov. Sredi 50. let je samo 27% deklet imelo spolne od-

nose že pred 18. letom; leta 1988 je bilo spolno aktivnih 56% deklet takšne starosti, desetina od njih pa je bila mlajša od 15 let. Opaziti je, da so bila mnoga od teh deklet brez očeta. Pa še to: število samomorov se je med najstniki potrojilo. Uživanje alkohola in jemanje mamil hitro naraščata. Zamenjajmo področje: testiranje šolskega znanja kaže v obdobju 1960-90 padec za 75 točk. Vse se zdi, da je pomanjkanje očetovstva tudi v teh primerih eden najpogostejših in najpomembnejših dejavnikov.

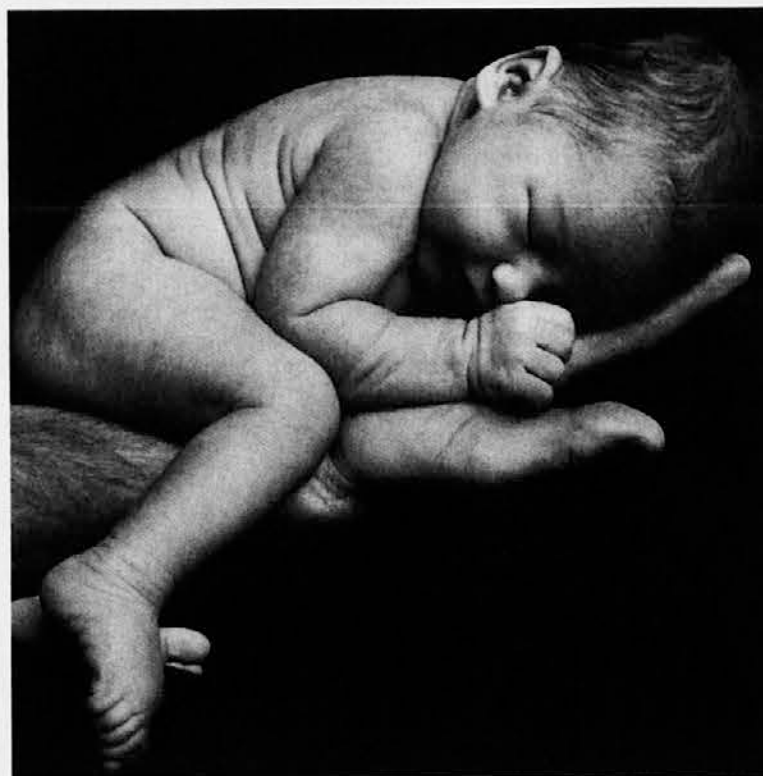
ZAKAJ JE OČKA VAŽEN

Kakšna je torej vloga očetov? Že to je pomembno, da je oče druga odrasla oseba v družini. Skrb za otroke je zahtevno opravilo, ki prinaša stres in izčrpava. Par odraslih ljudi si lahko pomaga in se po potrebi dopolnjuje. Zakonca popravljata pomanjkljivosti drug drugega in drug od drugega črpata moč. Očetje lahko prispevajo določene lastnosti. Znana je npr. vloga zaščitnika in vzornika. Ve se, da najstniški fantje brez očeta hitro zaidejo v težave. Za dekleta je odraščanje v takšnem primeru lažje, toda tudi ona se nekatere stvari naučijo samo od očeta: o odnosih z moškim svetom, o heteroseksualnem zaupanju, intimnosti in razlikah med spoloma. Prav od očeta - moškega, ki je v njihovem življenju nekaj posebnega, - se naučijo ceniti svojo ženskost. Še bolj pomembno pa je to: ker svojega očeta ljubijo in ker oče ljubi njih, se zavejo, da so same vredne ljubezni.

VLOGA IGRE

Najnovejše raziskave nakazujejo veliko globlji vpogled v očetovo vlogo pri vzgoji otroka. Ena od žal spregledanih razsežnosti vzgoje je igra. Že od rojstva otroka so očetje nagnjeni k temu, da igra bolj poudarjajo kot samo skrb zanj. Očetovski slog igre zna biti telesno stimulativen in duševno razburljiv. Pogosto spominja na pouk: pogled, pokazal ti bom, kako je treba...

Matere se igrajo bolj na otrokovi ravni. Nagnjene so k temu, da otro-

ku prepuščajo pobudo. Majhni otroci se vsaj v prvih letih raje igrajo z očkom. Neka raziskava je pokazala, da sta se več kot dve tretjini otrok, starih dve leti in pol, najraje odločili za zabavo z očetom. Način očetove igre vpliva na krotenje čustev in razvoj inteligence ter šolskega uspeha. Takšna igra je pomembna za obvladovanje samega sebe. Po mnenju nekega strokovnjaka "otroci, ki se ruvajo z očetom, kmalu spoznajo, da grizenje, brcanje in druge oblike telesnega nasilja niso sprejemljive stvari." Naučijo se, kdaj se je treba ustaviti. V igri (in ne samo) so očetje nagnjeni k temu, da poudarjajo tekmovalnost, izziv, pobudo, tveganje in samostojnost. Matere pa seveda - v vlogi skrbnic - dajejo prednost čustveni in osebni varnosti. Očetje spodbujajo otroka, naj se guga vse više in više, medtem ko so matere previdne, se zanj bojijo in zavirajo gugalnico.

Vemo tudi, da je očetov vpliv povezan z boljšim izražanjem in hitrejšim reševanjem težav, prav tako pa

z uspehom v višjih šolah. Iz raziskav je izšel zanimiv podatek: prisotnost očeta je pri dekletih eden odločilnih dejavnikov za obvladovanje matematike. Z neko študijo pa so celo ugotovili, da je besedni zaklad deklet odvisen od tega, koliko časa posvetijo očetje skupnemu branju.

"DRUŽBENA" VZGOJA

Navadno ne pomislimo na vlogo očetov pri krepitvi "sposobnosti življenja"; to je bistveno v urejeni družbi odraslih ljudi, ki spoštujejo zakone, imajo občutek za sodelovanje in so zmožni sočutja. Toda neka 26 let trajajoča raziskava je privedla do osupljivega zaključka: za razvoj sposobnosti življenja (t.j. empatije) je v otroštvu najpomembnejše prav sodelovanje očetov. Ti namreč dajejo otrokom že s samo prisotnostjo vzor sočutja. Težko si je zamisliti pomembnejši očetovski prispevek za rast in razvoj otroka kot prav tega, ki je odločilen za uravnovešeno in strpno družbeno sožitje.